

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM/ANASANAT DALI
MİMARLIK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA
YALOVA TERMAL BÖLGESİ VE TARİHİ TERMAL BÜYÜK OTEL'İN
REKONSTRÜKSİYONU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Metehan BİLGİÇ**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğretim Üyesi Jülide EDİRNE ERDİNÇ**

**İSTANBUL
Haziran 2023**

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM/ANASANAT DALI
MİMARLIK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA
YALOVA TERMAL BÖLGESİ VE TARİHİ TERMAL BÜYÜK OTEL'İN
REKONSTRÜKSİYONU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Metehan BİLGİÇ**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğretim Üyesi Jülide EDİRNE ERDİNÇ**

**İSTANBUL
Haziran 2023**

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi **METEHAN BİLGİÇ** tarafından hazırlanan **“KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA YALOVA TERMAL BÖLGESİ VE TARİHİ TERMAL BÜYÜK OTEL’İN REKONSTRÜKSİYONU”** konulu çalışması jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 21.06.2023

Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu:

İmzası

Jüri Üyesi : Dr.Öğr.Üyesi Jülide EDİRNE
Haliç Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı

Jüri Üyesi : Dr. Öğr.Üyesi Uğur ÖZCAN
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Mimarlık Anabilim Dalı

Jüri Üyesi : Dr.Öğr.Üyesi Eda SELÇUK
Haliç Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı

Bu tez yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu’nun kararıyla kabul edilmiştir.

Müdür

Turnitin Orijinallik Raporu

İşleme kondu: 01-Haz-2023 10:05 +03
 NUMARA: 2105955225
 Kelime Sayısı: 14698
 Gönderildi: 1

KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA
 YALOVA ... Metehan Bilgiç tarafından

Benzerlik Endeksi
 %4

Kaynağa göre Benzerlik

İnternet Sources: %4
 Yayınlar: %1
 Öğrenci Ödevleri: N/A

alıntılarını çıkar | bibliyografyayı çıkar | 5 kelime > çıkarılan
 yazdır | yenile | İndir

1% match (25-Eyl-2022 tarihli internet)
https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/214518/yokAcikBilim_10266464.pdf?sequence=-1

1% match (09-May-2012 tarihli internet)
<http://asmaz.com.tr>

<1% match (07-Haz-2022 tarihli internet)
https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/214518/yokAcikBilim_10266464.pdf?sequence=-1

<1% match (04-Eki-2022 tarihli internet)
https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/662444/yokAcikBilim_445981.pdf?sequence=-1

<1% match (15-Eki-2022 tarihli internet)
https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/142729/yokAcikBilim_10255805.pdf?sequence=-1

<1% match (12-Eki-2022 tarihli internet)
https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/353884/yokAcikBilim_10095987.pdf?sequence=-1

<1% match (14-Eki-2022 tarihli internet)
https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/215215/yokAcikBilim_10225946.pdf?sequence=-1

<1% match (16-Nis-2023 tarihli internet)
<https://www.gzt.com/arkitekt/sivil-mimarinin-stilize-hali-yalova-termal-oteli-3687081>

<1% match (13-Eki-2022 tarihli internet)
<https://docplayer.biz.tr/2892710-Dosya-surdurulebilirlik-kent-ve-mimarlik-surdurulebilir-kalkinmanin-ekonomi-politigi-4-bir-kalkinmacilik-maseli.html>

<1% match (18-Şub-2022 tarihli internet)
<http://docplayer.biz.tr>

<1% match (14-Oca-2022 tarihli internet)
<http://docplayer.biz.tr>

<1% match (08-Eyl-2022 tarihli internet)
<https://www.researchgate.net/profile/Erdi-Kulbas/publication/363267120-GRUPLA-PSIKOLOJIK-DANISMA-UYGULAMASININ-OTIZMLI-COCUGU-OLAN-ANNELEERIN-OZYETERILIK-VE-UMUTSUZLUK-PSIKOLOJIK-DANISMA-UYGULAMASININ-OTIZMLI-COCUGU-OLAN-ANNELEERIN-OZYETERILIK-VE-UMUTSUZLUK-DUZEYLERINE-FTKISININ-INCELENMESI.pdf>

<1% match (08-Nis-2023 tarihli internet)
https://www.researchgate.net/publication/233370000-The_Impact_of_Climate_Change_on_Agriculture_in_Developing_Countries

<1% match (01-Mar-2023 tarihli internet)
<https://www.researchgate.net/publication/366532576-AVRUPA-BIRLIGI-ULKELERINDE-IKIZ-ACIK-HIPOTEZININ-GECERLILIGININ-ASAS>

<1% match (15-Ara-2020 tarihli internet)
<https://konu anlatimi.net/girisimcilik-turken-nelerdir/>

<1% match (20-Kas-2020 tarihli internet)
<https://cesmmimarlik.com/surdurulebilir-mimarlik/>

<1% match (03-May-2023 tarihli internet)
<http://earsiv.ankara.edu.tr>

<1% match (15-Tem-2015 tarihli internet)
<http://acikarsiv.ankara.edu.tr>

<1% match (25-May-2019 tarihli internet)
<http://qaza-temiz.com>

<1% match (07-Eki-2022 tarihli internet)
<http://gsk.gov.tr>

... 13-Ağu-2020 tarihli internet)

01/06//2023

TEZ ETİK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kültürel Sürdürülebilirlik Bağlamında Yalova Termal Bölgesi ve Tarihi Termal Büyük Otel’in Rekonstrüksiyonu” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Jülide Edirne Erdiñç’in sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

Metehan Bilgiç

ÖNSÖZ

Bu çalışma sürecinde her türlü yol gösterici olan değerli danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Jülide Edirne Erdinç'e sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimimi tamamlamam konusunda beni cesaretlendiren sevgili eşim Funda Bilgiç'e, tez yazımı sırasında benden desteğini esirgemeyen canım kızlarım İdil Bilgiç'e ve İmge Bilgiç'e teşekkür ederim.

01/06/2023

Metehan Bilgiç

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEZ ETİK BEYANI	i
ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	v
RESİM LİSTESİ	vi
ŞEKİL LİSTESİ.....	vii
TABLO LİSTESİ	viii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR.....	3
2.1 Mimari Projeler ve Tasarım İlkeleri.....	3
2.2 Sivil Mimari	7
2.3. Sürdürülebilirlik	10
2.3.1. Sürdürülebilirliğin Önemi.....	15
2.3.2. Sürdürülebilir Mimari.....	19
2.3.3. Sürdürülebilirlik Kavramı ve Yapılı Çevre	26
2.3.4. Kültürel Sürdürülebilirlik	29
2.3.5. Kültürel Sürdürülebilirlik ile Mimari Yapı Çevresinin İlişkisi	32
2.4. Termal Turizm.....	34
2.4.1. Yalova İli Termal Bölgesi	37
2.4.2. Tarihi Termal Büyük Otel	39
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	43
3.1. Amaç ve Yöntem	43
3.2. Evren ve Örneklem	43
3.3. Veri Toplama Araçları.....	43
3.4. Verilerin Değerlendirilmesi	44
4. BULGULAR	45
4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Dair Bulgular.....	45

4.2. Katılımcıların Kültürel Sürdürülebilirlik Ölçeği Puanları ve Büyük Termal Otel'e İlişkin Görüşleri	48
4.3. Katılımcıların Kültürel Sürdürülebilirlik Ölçeği Puanlarının Ve Büyük Termal Otel'ine Verdikleri Sürdürülebilirlik Puanlarının Gruplar Arasında Karşılaştırılmaları.....	49
5. TARTIŞMA	53
6. SONUÇLAR	56
7. ÖNERİLER	59
8. KAYNAKLAR	63
ÖZGEÇMİŞ	71

KISALTMALAR

BKH	: Binyıl Kalkınma Hedefleri
BM	: Birleşmiş Milletler
MIT	: Massachusetts Teknoloji Enstitüsü
UNGC	: Küresel İlkeler Sözleşmesi
WWF	: Dünya Doğayı Koruma Vakfı

RESİM LİSTESİ

Sayfa No

Resim 2.1. Yalova Termal Oteli, 1934-1937.....	40
Resim 2.2. Zemin Kat Planı.....	41

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı Pasta Grafiği	46
Şekil 2. Katılımcıların Eğitim Düzeyi Dağılımı Pasta Grafiği	46
Şekil 3. Katılımcıların Yalova’da Bulunma nedeni Pasta Grafiği	47
Şekil 4. Katılımcıların Yaş Dağılımı Sütun Grafiği.....	47
Şekil 5. Katılımcıların Gelir Seviyesi Dağılımı Sütun Grafiği	48

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerinin Dağılımları	45
Tablo 2. Kültürel Sürdürülebilirlik Ölçeği Ortalama Puanları ve Büyük Termal Otel'in Ortalama Sürdürülebilirlik Puanlarının Dağılımı.....	49
Tablo 3. Sürdürülebilirlik Puanlarının Cinsiyetlere Göre Gruplar Arası Karşılaştırmaları	50
Tablo 4. Sürdürülebilirlik Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Gruplar Arası Karşılaştırmaları	50
Tablo 5. Sürdürülebilirlik Puanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Gruplar Arası Karşılaştırmaları	51
Tablo 6. Sürdürülebilirlik Puanlarının Yalova'da Buluma Nedenine Göre Gruplar Arası Karşılaştırmaları	51
Tablo 7. Sürdürülebilirlik Puanlarının Gelir Düzeylerine Göre Gruplar Arası Karşılaştırmaları	52

ÖZET

KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA YALOVA TERMAL BÖLGESİ VE TARİHİ TERMAL BÜYÜK OTEL'İN REKONSTRÜKSİYONU

Sürdürülebilirlik, günümüzde hayatın her alanında etkisini gösteren konulardan biridir. Boyutları ve niteliği dikkate alındığında, sürdürülebilirliğin yalnızca çevresel olmadığı, aynı zamanda ekonomik, toplumsal ve kültürel yönlerinin bulunduğu görülmektedir. Mimarlık açısından bakıldığında sürdürülebilirlik, tarihin de devamlılığını sağlaması bakımından önemlidir. Dolayısıyla tarihi yapılar, zamanın ruhunu yansıtmakla kalmayıp, dönemin estetik anlayışı hakkında da bilgi vermektedir.

1980'lerden bu yana sosyokültürel, bölgesel, ekonomik ve siyasi alanlarda çok sayıda küresel gelişme kaydedilmiştir. Küreselleşme, bilgiye erişimin artması, teknoloji ve ulaşım gibi sorunlar sıklıkla bu değişimlere neden olmaktadır. Birçok alanda faydalı olan bu düzenlemelerin mimarlık üzerinde de etkisi olduğu bilinmektedir. Mimarlık sektöründeki değişimlerin bir sonucu olarak otel mimarisine yönelik tercihler de değişmiştir.

Bu nedenle yapıların kültürel sürdürülebilirliği tehlikeye girmiştir. Literatürdeki çalışmalara göre, sürdürülebilirlik kavramı öncelikle ekolojik sürdürülebilirliğe uygulanırken, kültürel sürdürülebilirlik üzerine nispeten az sayıda çalışma bulunmaktadır.

Termal Otel, geleneksel mimarının çarpıcı bir örneğidir ve Ulusal Mimarlık akımının ilk ürünü olarak tanımlanmasına göre kültürel açıdan gerçek bir Türk evidir. Otel 1984 yılında yıkılmış olmasına rağmen, 2004 yılında başlayan çalışmalar sayesinde 2010 yılında aslına uygun olarak yeniden inşa edilmiştir. Bu çalışmanın amacı, aslına uygun olarak yeniden inşa edilen Termal Büyük Otel'in korunması için bir öneri sunmak ve Yalova Termal Bölgesi'nin kültürel sürdürülebilirliğini mimari açıdan değerlendirmektir.

Anahtar Kelimeler: *Koruma, Mimarlık, Sürdürülebilirlik, Termal Büyük Otel, Yalova.*

ABSTRACT

RECONSTRUCTION OF YALOVA THERMAL REGION AND HISTORICAL THERMAL GRAND HOTEL IN THE CONTEXT OF CULTURAL SUSTAINABILITY

Sustainability is one of the issues that affects every aspect of life today. Considering its dimensions and nature, it is seen that sustainability is not only environmental, but also has economic, social and cultural aspects. In terms of architecture, sustainability is important in terms of ensuring the continuity of history. Therefore, historical buildings not only reflect the spirit of the time, but also provide information about the aesthetic understanding of the period.

Since the 1980s, there have been many global developments in sociocultural, regional, economic and political fields. Problems such as globalization, increased access to information, technology and transportation often cause these changes. It is known that these regulations, which are beneficial in many areas, also have an impact on architecture. As a result of the changes in the architecture sector, preferences for hotel architecture have also changed.

Therefore, the cultural sustainability of the buildings has been jeopardized. According to studies in the literature, the concept of sustainability is primarily applied to ecological sustainability, while there are relatively few studies on cultural sustainability.

The Termal Hotel is a striking example of traditional architecture and is a culturally authentic Turkish house, described as the first product of the National Architecture movement. Although the hotel was demolished in 1984, it was reconstructed in 2010 in its original form thanks to works that started in 2004. The aim of this study is to present a proposal for the preservation of the reconstructed Termal Büyük Otel and to evaluate the cultural sustainability of Yalova Thermal Region from an architectural point of view.

Keywords: *Conservation, Architecture, Sustainability, Termal Büyük Otel, Yalova.*

1. GİRİŞ

"Sürdürülebilirlik" kelimesi ekoloji literatüründe 1920'lerden beri kullanılmaktadır. Bu kelimedenden türetilen ve sanayileşme sonrası oluşturulan çevre dostu stratejilerin küresel başarısından kaynaklanan "sürdürülebilir kalkınma" kelimesi yeni bir anlam kazanmış ve çeşitli alanları etkilemiştir. Analiz açısından sağlamlık, ekosistemin zaman içinde değişime uğramadan varlığını sürdürebilme yeteneğidir. "Bruntland Komisyonu" olarak da bilinen "Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu" tarafından İngiltere'de yayımlanan "Ortak Geleceğimiz" raporunda "sürdürülebilir kalkınma" ifadesi ilk kez, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını tehlikeye atmadan bugünün ihtiyaçlarını karşılama sürecini ifade etmek için kullanılmıştır. Toplumu oluşturan ekonomik, sosyal ve çevresel sistemler, toplumdaki herkes için bugün ve yarın sağlıklı ve tatmin edici bir varoluşu garanti ettiği takdirde sürdürülebilirlikten bahsedilebilir.

Sürdürülebilirlik, aynı zamanda bu ortamda kalkınmayı teşvik etmeye ve kolaylaştırmaya devam etmeyi de ifade etmesi bakımından önemlidir. Burada belirtmek gerekir ki sürdürülebilirlik kavramının karmaşık yapısı dolayısıyla her alanla etkileşimi bulunmaktadır. Dolayısıyla sürdürülebilirlik ve kalkınma değişkenleri açısından bakıldığında çevre, ekonomi, sanat ve mimari gibi her alanda bir etki söz konusudur.

Sürdürülebilirliğin, toplumun yaşam kalitesiyle ilişkilendirilmesi mümkündür çünkü yaşamın temel dinamikleri açısından, her faaliyetin sürdürülebilir olması gereklidir. Bu bağlamda, insanların potansiyellerini gerçekleştirmeleri ve yaşam kalitelerini koruyacak şekilde geliştirmelerini sağlayan dinamik bir süreç olarak sürdürülebilirlik; sosyolojik açıdan ele alındığında, insan, yaşam tarzı ve kültür alt başlıklarının bu fikir üzerinde önemli bir etkisi olduğu ortaya çıkmaktadır.

Mimarlıkta "kültürel sürdürülebilirlik" kavramı, kültürler arası ortam ve değerlere özen gösterirken mimarlığın ne olduğunu göz önünde bulunduran bir kavramdır. Batılı fikirlere çok fazla yaslanmayan bir tasarım anlayışıyla desteklenir. Sonuç olarak, bir bina tasarlanırken kültürel sürdürülebilirliğin dikkate alınması için

bir tasarım incelemesi gereklidir. Bu, yapılara ve ortamlara gömülü anlamların yanı sıra mimarlık ve tasarım kararlarında ortaya çıkan kültürler arası çeşitliliği ve kültürel olarak farklı mekân biçimlerini de kapsar (Basa, 2015).

Ulusal mimarinin kültürel özelliklerini yeniden tesis etmek ve yaşadığımız mekânda toplumsal bütünleşmeyi artırmaya yardımcı olmak için çevredeki mimari yapıların da kültürel açıdan uygun özelliklere sahip olması gerekir. Sosyal ve kültürel öneme sahip mimari mirası inceleyerek konunun özüne dönmek, tarihi “sürdürülebilirlik” için de gereklidir.

Yalova Termal Bölgesi'ndeki otel yapılarının değerlendirilmesi, bu yapıların kültürel önemleri nedeniyle korunması gerektiği düşüncesinden hareketle bu çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Amaç, bölgenin mevcut durumunu değerlendirmek ve Termal Büyük Otel'in korunması için bir plan oluşturmaktır.

2. LİTERATÜR

2.1 Mimari Projeler ve Tasarım İlkeleri

Mimari projeler ve bu projelerin yönetimi; gökdelenler, barajlar, köprüler ve diğerleri gibi inşaat tesislerinin yönetilebildiği matematiksel bir bilim ve mühendislik sanatıdır. Genellikle, mimari yönetim karmaşık kabul edilir ve kentsel gelişim alanında kapsamlı deneyim gerektirir. Bu nedenle projede meydana gelen çok çeşitli değişiklikler araştırılmalı ve her değişkenin mimari proje üzerindeki etkisini bilmeye, analiz etmeye çalışmalıdır.

Dolayısıyla projenin tahmini maliyet raporları geleneksel olarak ve uzmanlardan bağımsız olarak ihraç edilir ve ilerleme raporları da geleneksel olarak personel ve teknisyenler tarafından projenin uygulanmasında hazırlanır. Bu geleneksel yöntem, projeler küçük ve daha az pahalı olduğu için önceki yüzyılda başarılı olmuştur, ancak projeler günümüzde çok büyük ve daha karmaşık hale geldiğinden ve yüksek bir uygulama hızına ihtiyaç duyduğundan, artık modası geçmiş durumdadır. Bu bağlamda, proje alındıktan sonra entegre raporlar üretilmelidir. Proje yönetimi disiplini, kalite, zamanlama ve maliyet hususları ile tanımlanmış içeriğini korurken bir projeyi tamamlamak için insan kaynakları gibi kaynakların organizasyonu ve yönetimi ile ilgilidir.

Bu bakış açısında göre proje, olumlu bir değişim yaratmak veya değer katmak amacıyla bir ürün veya hizmet sağlamak için bir kez tamamlanan, başlangıç ve bitiş tarihi olan, zamana bağlı bir süreç veya eylemdir (Hopp, 1996). Aynı ürün veya hizmeti tekrar tekrar sağlamak için düzenli veya yarı düzenli olarak gerçekleştirilen idari veya operasyonel işlemler, bir kerelik geçici bir faaliyet olan projeden farklıdır. Teknik yetenekler ve iş felsefesi açısından, proje yönetimi her zaman devam eden idari ve operasyonel prosedürlerle aynı gerekliliklere sahip değildir ve bu nedenle proje yönetimi becerilerinin geliştirilmesini gerektirir. Belirli spesifikasyonlar dahilinde tamamlanması gereken, belirli bir başlangıç ve bitiş finansmanına sahip olan ve çeşitli para, zaman ve ekipman kaynaklarını ve bunların insanlarını kullanan belirli hedefleri olan herhangi bir eylem veya görev kümesi olan projeler bu bakımdan önemlidir.

Ballard ve Howell (1998) proje tanımını Leach ve Turner'a dayandırarak "zaman ve maliyet uyumuyla bazı özel veya benzersiz niteliklere sahip yeni bir endüstriyel yatırım birimi" olarak tanımlamıştır. Dolayısıyla proje, maliyet, zaman ve kaynak kısıtlamaları gibi tanımlanmış hedefleri karşılayan bir amaca ulaşmak için başlangıç ve bitiş tarihleri arasında yürütülen bir dizi koordineli ve düzenlenmiş faaliyeti içeren türünün tek örneği bir süreçtir.

Projeye göre, tanımlanmış bir grup çıktının kalite standartlarına ve gereksinimlerine uygun hale getirilmesi zaman ve maliyet açısından kısıtlı bir süreçtir (Assaf ve Al-Hejji, 2006). Enerji kullanımını ve kayıplarını azaltmak için bina şekli, mekan organizasyonu, bina kabuğu, malzeme seçimi ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı gibi tasarım faktörleri uygun şekilde değerlendirilmelidir.

Bina Formu: Bir binanın kompaktlığı azaldığında ve yüzey alanı arttığında ısı kaybı ve dolayısıyla daha fazla ısıtma ihtiyacı artar. Sonuç olarak, kompakt formlar ekolojik tasarımların temelini oluşturmaktadır. Çeşitli şekil ve hacimlerdeki yapıları karşılaştırmak için kullanılan bir teknik de yüzey-hacim oranıdır; bir yapının dış yüzey alanı ile iç hacmi arasındaki bağlantıyı gösterir. Bir yapının yüzeylerinden ısı kaybı, yapı kompaktlaştıkça azalır. Yüzey alanından ısı kaybetmesi ya da kazanması gereken yüzey alanı, binanın hacmiyle birlikte büyür (Roaf, 2001).

Yüzey-hacim oranı bakımından sert iklimlerde, bina içindeki ve dışındaki ısı hareketi miktarı yüzey alanıyla ilişkili olduğundan, dışarıya en az miktarda yüzey alanı sunulması tavsiye edilir. Nadiren uygulanabilir olsa da, yarım küre bu kullanım için en etkili şekildir. Bununla birlikte, kompakt bir plan her zaman dağınık veya parçalı bir yapıya tercih edilir (Docherty ve Szokolay, 1999). Orta-kuru iklim bölgesindeki bina formu, rüzgar koruması sağlamak için kareye yakın ve rüzgara kapalı kompakt, dikdörtgen bir şekildir (Balcıoğlu, 2013; Özdemir, 2005).

Bina Kabuğu: Bir binanın çevresiyle olan sınırını tanımlayan tüm yatay, dikey ve eğimli yapı bileşenlerinden oluşan yapı elemanı olan bina kabuğu, bir yapıyı dış etkenlerden korur, iç konforu artırır, yapının içine ışık girmesini sağlar ve dışarıdan bir görünüm sunar. Çatı saçakları, iklim koşullarının yapı yüzeyi üzerindeki etkisini en aza indiren basit bir önlemdir (Akın, 2001). Binada güneşlenme ve doğal havalandırma sağlamak için cephenin şeklini, kapı ve pencere açıklıklarının bina kabuğundaki oranını ve yerini ve genel olarak açıklıkların yerleşimini dikkate almak

hayati önem taşımaktadır. Binanın ısı kazanç ve kayıpları bu durum tarafından belirlenir ve bu da içerideki konfor seviyelerini etkiler (Aktuna, 2007).

Langer'e (1998) göre, güney cephelerde geniş, kuzey cephelerde ise mümkün olduğunca az pencere kullanılması ve işlevsel alanların buna göre düzenlenmesi, bina kabuğunda atılması gereken diğer adımlardır. Bina kabuğundaki açıklıkların en fazla %40 oranında tutulması tavsiye edilmektedir (Tönük, 2001). Güneş ışınlarının depolama yüzeylerine ulaşabilmesi için pencerenin şekli ve yerleşimi çok önemlidir. Güneş ışınları yatay olarak yerleştirilmiş pencerelerden, dikey olarak yerleştirilmiş pencerelere kıyasla daha uzun bir mesafeye nüfuz edebilir. Kışın güneşin neredeyse yatay konumda olması nedeniyle, dikey pencereler ışığın odanın en karanlık bölümlerine girmesine izin verir. Bu nedenle, yıl boyunca aydınlatmaya olanak tanımak için pencereler güney cephesinde dikey konumda konumlandırılmalıdır (Göksal, 1998).

Pencere yerleşimine ek olarak, odadaki havalandırma tüm alana nüfuz edecek şekilde olmalıdır (Akın, 2001). Yağmur, hakim rüzgarların yönüne göre dikkatlice seçilen açıklıklarla bina içine girmeden havalandırılabilir. "Ilıman kuru iklim bölgesi için ısınmanın istenmediği dönem kısa olsa da karasal iklim özellikleri nedeniyle yaz mevsiminde serin yerlerde yaşama ihtiyacı olduğundan geleneksel konut tipleri bu amaçla geliştirilmiştir." (Balcıoğlu, 2013).

Orta derecede kuru iklim bölgesindeki geleneksel evler, bol miktarda bulunan doğal yapı malzemeleri olan taş ve kerpiçten yapılmış yığma bir sistem kullanılarak inşa edilmiştir. Yığma taş duvarlar en az 50-60 cm kalınlığındadır ve ısıyı tuttukları için iç mekanları havanın olumsuz etkilerinden korurlar. Üst yazlık kat tipik olarak ahşaptan, alt kat ise kerpiç duvarlardan oluşmaktadır (Yılmaz vd., 2006; Dizdar, 2009). İskelet sistemi kullanılarak üretilen ahşap karkas duvar arasındaki boşluklar sıva, kerpiç, tuğla, kırma taş (özellikle Karadeniz'de), ahşap, kamış-saman veya birbirine yapıştırılmış ahşap çıta ile doldurulabilir. Bu dolgunun iç kısmının sıvanması bir seçenek olduğu gibi, sadece iç kısmının sıvanması ve dış kısmının ahşapla kaplanması da bir seçenektir. Çıtalar arasındaki boşluğun havalandırılması nedeniyle, hem iç hem de dış ahşap çıta üzerine sıva yapılması çok ince duvarlarda bile optimum yalıtım sağlar (Bektaş, 2018). Güney cephesi hariç, pencere boşluğu minimum olmalıdır. Bina dışına monte edilen kepenkler veya kapaklar pencereleri dış etkilerden korur (Yılmaz vd., 2006). Sıcaklığın en yüksek olduğu yaz aylarında konfor havalandırması ve

karşılıklı havalandırma tercih edilir. Eğimli çatı, orta derecede kuru iklim bölgesi için ideal çatı tipidir. Çift elemanlı (soğuk çatı) veya tek elemanlı (sıcak çatı) çatı katmanları iki seçenektir. Saçaklar tipik olarak güneşten ve yağmurdan koruma sağlayan kırma çatılarda görülür (Yılmaz vd., 2006).

Malzeme Seçimi: Ekolojik mimari, yerel malzemelerin kullanımına, bu malzemelerin asgari düzeyde işlenmesine ve geri dönüştürülüp yeniden kullanılabilmesine güçlü bir vurgu yapmaktadır. Dedeoğlu'na (2002) göre malzeme, kullanıldığı iklim koşullarına uygun olarak konforlu iç mekan sıcaklıkları üretmelidir. Soğuk iklimlerde ısı yalıtımı sağlamalı, sıcak iklimlerde ise binayı serin tutmaya yardımcı olmalıdır.

Çevreye ve kullanıcılara verilen zararı sınırlandırmak için, binada kullanılan malzemelerin ekolojik tasarım ilkelerine uygun olması çok önemlidir. Malzemeler üretilirken, çevreye zarar vereceği için atık ve yan ürünler minimumda tutulmalıdır. Üretim noktasından şantiyeye nakil sırasında kullanılan enerjiyi sınırlandırmak için yerel olarak üretilen malzemeler tercih edilmelidir. Geri dönüştürülebilir ve yeniden kullanılabilir malzemeler doğal kaynakların tüketimini azaltmak için çok önemlidir (Aktuna, 2007). Ahşap eşyalar amaçlarına hizmet ettiklerinde, çoğu zaman değiştirilmeden yeniden kullanılabilirler. Küçük, işe yaramaz odun parçalarını yakarak, maddede depolanmış enerjiyi serbest bırakarak ısı üretmek mümkündür. Karbon da aynı zamanda doğanın döngüsüne yeniden kazandırılmış olur (İnanç, 2010). Isıyı tutma kapasitesi, tedarik kolaylığı ve evlerin değişen yapısına uyum sağlaması nedeniyle ahşap, duvarlar için tercih edilmektedir. Taş, yapıların toprakla temas eden kısımlarında yapı malzemesi olarak kullanıldığı gibi, neme ve elementlere karşı dayanıklılığı nedeniyle yapı duvarlarında taşıyıcı veya dolgu malzemesi olarak da kullanılmaktadır (Sümerkan, 1989). Yerel taş kullanıldığında nakliye için gereken enerji ve kaynak miktarı azalmaktadır. Taşlar ayrıca kolayca yenilenebilir ve yeniden kullanılabilir.

Mekân Organizasyonu: İklimsel konfor için en iyi yönlendirme, mekanların davranışlarına, birbirleriyle olan ilişkilerine ve iç mekan iklim kalitesi için çeşitli gereksinimlerine göre uygun yönle bakacak şekilde düzenlenmesidir. Yerleşimin düzenlenirken soğuk bölgelerde daha az ısıya ihtiyaç duyan mekanları, güneş alan sıcak bölgelerde ise daha fazla ısıya ihtiyaç duyan mekanları göz önünde bulundurmak bu bakımdan önemlidir. Türkiye'nin ılımlı-kuru iklim kuşağında ısıtma en önemli

önceliklidir, bu nedenle önemli ısıtma ihtiyacı olan oturma odaları kuzey-güney yönünde güney ve batıya yönlendirilmelidir. Benzer ısı gereksinimlerine sahip hacimlerin düşey düzende üst üste bindirilmesiyle, katlar arasında enerji tasarrufu da dikkate alınmalıdır (Kısa Ovalı, 2009). Yapıların geniş yüzeyleri en iyi yönlerle (güney ve güneye yakın yönler) yönlendirilmeli, birinci dereceden işlevsel olarak önemli alanlar (en fazla kullanıcıya sahip ve gün içinde en çok kullanılan alanlar) öncelikli olmalıdır. Gerektiğinde, servis hacimleri dış yüzeylerde konumlandırılarak bir tampon oluşturulmalıdır (Özdemir, 2005).

Enerji Kaynağı Kullanımı: Yenilenebilen üç ana enerji kaynağı güneş, rüzgar ve sudur (Tönük, 2001). Bu kaynaklar doğanın değişmez bileşenleri, tüketilemeyen ve uzun ömürlü saf, doğal enerji kaynaklarıdır. Dünyanın enerji ihtiyacının, kısa sürede tükenecek kaynaklar yerine hiç tükenmeyecek olan ve kendini yenileyebilen kaynaklarla karşılanıp karşılanamayacağı, uygulamalı ekolojinin temel sorularından biridir (Kışlalıoğlu ve Berkes, 1991). Dolayısıyla bu kaynakların mimari projelerde yer alması temel ilkelerdendir.

Atık Yönetimi: Bu sirkülasyon sistemleri, bina faaliyetten üretilen termal, sıvı ve katı atıkların hacmini azaltmak için oluşturulmuştur. Yağmur suyunun kullanımı, çöplerin ayrıştırılması, bina tesisatlarından katı ve sıvı atıkların toplanması gibi unsurlar bunlar arasında en önemlileridir (Tönük, 2001). En sınırlı kaynaklardan biri olan suyun toplanması ve yeniden kullanılması, bina tesisatlarından çıkan katı ve sıvı atıkların arıtma sistemleri yardımıyla değerlendirilmesi, çöplerin ayrıştırılması ve bir kısmının hammadde olarak yeniden kullanılması ekolojik tasarım kriterleri arasında yer almaktadır (Aktuna, 2007). Doğadaki her madde kullanıldıkça ve değiştikçe belirli aşamalardan geçer, ancak hiçbir şekilde çöp haline gelmez. Ekolojik yaklaşımda atıklar arıtıldıktan sonra ham kaynak olarak değerlendirilir.

2.2 Sivil Mimari

Fransızcada "civil" kelimesi "vatandaşlar arasında, vatandaşlara ait, vatandaşlığa ait, dini olmayan, askeri olmayan, sivil, medeni, kibar, nazik, terbiyeli, iyi huylu" olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, Latince'de "civil" "vatandaşlara ait, sivil, siyasi, devlete ait, vatandaş gibi, kibar, nazik anlamına gelmektedir (Kabağa ve Alovera, 1995). Türkçede ise "sivil" kelimesi Fransızca "civil" kelimesinden türetilmiştir ve "vatandaş, mukim" anlamına gelmektedir (Eyüboğlu, 2004).

Günümüzde Türkçede bir kavram veya kurumun askeri bir amaç taşımadığını belirtmek için sıfat olarak kullanılmaktadır. Türkçede "askeri sınıftan olmayan, askerlikle ilgili olmayan, askerlik hizmetiyle ilgili olmayan" anlamlarına da gelmektedir (Püsküllüoğlu, 2012).

Türkiye'de mimarlık söz konusu olduğunda, kökeni kente ve kentli olmaya bağlı olduğu anlaşılan "sivil" terimi, anıtsal mimariyi, bunun dışındaki yapıları ve konutları tanımlamak için kullanılmaktadır (Mutlu, 2001). Dini, askeri ve kamu yapıları anıtsal yapılar olarak sınıflandırılırken, han, saray, kervansaray, çeşme, kasır, darüşşifa, bedesten ve konut yapıları sivil yapılar olarak sınıflandırılmaktadır. Cengizkan'a (2014) göre "sivil mimarlık" terimi "ayrımcı bir tutumun ürünüdür". Sivil mimarlık, kurumsal yapılarla ve devlete ait yapılarla - anıtsal yapılarla - zıtlaşan, bir arada ya da yan yana olduklarında bir bütünlüğü anlatan bir isimlendirmedir; ancak bu, tek başına kullanıldığında her zaman küçümseyici bir tavra sahip olan bir yaklaşımın ipucudur. Öteki ile birlikte, öteki aracılığıyla ve öteki tarafından tanımlanır.

Ayrı bir kategori olduğu varsayılan konut mimarisi ile genel mimarlık tarihi arasında bağlantı kurmanın önemli olduğunu savunan Arel'e (1982) göre, anıtsal mimariyle eş zamanlı olmayan sivil mimarinin gelişimi, sosyal ve kültürel bağlamı içinde anlam kazanan bir olgunun göstergesidir. Türkiye'deki mimarlık araştırmalarının temel kaynağı 19. yüzyıldan 1930'lara kadar anıtsal yapılar olmuştur. Konut, 1930'lardan itibaren mimarlık literatüründe bir araştırma konusu olarak yer almaya başlamıştır. İlk konut çalışmaları, mimarlık tarihi literatürünün büyümesinden daha fazlasını göstermektedir. Bu çalışmalar, yepyeni evler için fikirler sunmanın yanı sıra, "geleneğin icat edilmesine" ve yeni tarih yazımı verilerinin bulunmasına yol açmıştır.

Alsaç (1992), laiklik ilkesinin uygulanmasının, Türk mimarisindeki vurgunun dini veya askeri yapılardan sivil mimariye kaymasıyla aynı döneme denk geldiğine de dikkat çekmiştir. İkinci Ulusal Mimari olarak adlandırılan ve 1940-1950 yılları arasında belli bir güç kazanan dönemde, Anadolu Selçuklu yapıları ve evleri de dahil olmak üzere, Osmanlı İmparatorluğu'nunkinden daha bölgesel nitelikte olan "Türk sivil mimarisi" ilham kaynağı olarak görülmüştür. Sedat Hakkı Eldem bu dönemde Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde Ulusal Mimarlık Seminerleri dersini vermeye başlamıştır. Eldem daha sonra bu dersle ilgili olarak şunları söylemiştir: "Konu

Türkiye'de ilk defa rölöve çalışmalarının başladığı 1932 yılında Milli Mimari Semineri şeklinde ele alınmıştır. O tarihten bu yana, özellikle Teknik Üniversite'de bu konuda çok sayıda değerli çalışma yapıldı. Ancak 1932 yılında Türk Evi kavramı henüz duyulmamıştı. Türk Evi ve barındırdığı güzelliklerin zenginliği henüz ele alınmamıştı ve bundan önce sadece birkaç büyük cami araştırması yapılmıştı.” (Tayla, 1991).

O dönemde yürürlüğe konulan koruma yasaları da 1930'lara kadar mimarlık alanının bu konuya ne kadar ilgisiz olduğunu göstermektedir. Kanun olarak çıkarılan "Asar-ı Atika Nizamnamesi"nde konut yapıları 1937 yılına kadar yer almamıştır. Bir anlamda mimarlık alanı dışında düşünülen tek sivil mimari yapı, saraylar ve özel durumlarda korunabilen birkaç istisnai büyük konuttur. Bunların da 1973 yılında yürürlüğe giren 1703 sayılı Eski Eserler Kanunu ile koruma kapsamına alınması mümkün olmuştur (Tayla, 1991).

Üniversitelerin de desteğiyle, özellikle 1970'ten sonra sivil mimarlık kapsamına giren evler üzerine yapılan çalışmalarda önemli bir artış olmuştur (Düzenli, 2009). Ancak bu çalışmalarda ev mimarisini analiz etmek için genellikle tipolojik yöntem kullanılmıştır. Türkiye'de konut araştırmalarında tipolojik yöntemin kullanılmaya devam etmesinin başlangıç noktası bu olmalıdır. Sivil mimarlık literatürüne giderek eski dünyayı da karakterize eden katı tipolojik formlar hakim olmaya başlamıştır. Yapılar benzer olabilir ve bu benzerlikler zaman zaman gözle görülebilir. Ancak benzerlikler üzerinde durmak bir düşünce alışkanlığı haline geldiğinde çeşitliliğe karşı körlüğe neden olur (Tanyeli, 1996).

Özetle, anıtsal yapılar dışındaki binaları tanımlamak için geliştirilen bir sınıflandırma, sivil mimari fikrinin gelişmesine yol açmıştır. Bu sınıflandırma daha fazla kategori doğurmuş ve evler bazı ortak özelliklerine göre gruplara ayrılmaya başlanmıştır. Bu ayrımlarla, evlerin ortak özelliklerinden yalnızca biri benzer olarak algılanmalarına neden olabilir ve farklılıkları göz ardı edilebilir. Bu bağlamda anıtsal yapılar dışındaki binaları tanımlamak için geliştirilen bir sınıflandırma, sivil mimari fikrinin gelişmesine yol açmıştır.

Bu sınıflandırma daha fazla kategori doğurmuş ve evler bazı ortak özelliklerine göre gruplara ayrılmaya başlamıştır. Bu ayrımlarla, evlerin ortak özelliklerinden yalnızca biri benzer olarak algılanmalarına neden olabilir ve farklılıkları göz ardı edilebilir.

2.3. Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik, bir sosyal ekosistemin veya çalışma sisteminin bozulmadan ve üretkenlik için hayati kaynakları aşırı zorlamadan çalışmaya devam etme kapasitesidir. Sürdürülebilirlik söz konusu olduğunda, sosyal, ekonomik ve çevresel faktörlerin hepsi benzer bir faktörü paylaşır. Bu nedenle, sosyal bilimciler, doğa ve çevre bilimciler, politika yapıcılar, yerel ve uluslararası çevre grupları sürdürülebilirlik konusunda kapsamlı söylemlerde bulunmaktadır. Başka bir deyişle, sürdürülebilirlik artık herkesi etkileyen ve insanlığın evrensel hedeflerinden biri olarak kabul edilen bir olgudur.

Sürdürülebilir kalkınmanın tanımı, hangi açıdan bakıldığına bağlı olarak değişmektedir. Günümüzde sürdürülebilirliğin her alanla etkileşim içinde olması bunun nedenidir. Keleş'e (1998) göre sürdürülebilir kalkınmanın amacı, çevre değerlerinden ve doğal kaynakların akıllıca kullanımından ödün vermeden, hem bugünkü hem de gelecek kuşakların hak ve çıkarlarını göz önünde tutarak ekonomik ilerlemeyi sağlamaktır. İnsan refahının artırılması, temel gereksinimlerin karşılanması, çevrenin korunması, gelecek kuşakların geleceğinin güvence altına alınması, zenginler ve yoksullar arasında eşitliğin sağlanması ve karar alma süreçlerine yaygın katılımın teşvik edilmesi sürdürülebilir kalkınmanın unsurlarıdır (Giddens, 2013).

Buna karşılık, Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF) sürdürülebilir kalkınmayı, destek sistemlerini taşıma kapasiteleri dahilinde tutarken organizmaların hayatta kalmasını artırmak olarak tanımlamaktadır (Polat vd., 2017). İkinci Dünya Savaşı sonrası sanayileşme süreci, teknolojik ilerleme ve nüfus artışının bir sonucu olarak kaynaklar hızla tükenmektedir. Özellikle 1970'lerden bu yana, bu senaryo ekonomik büyüme ve kalkınmanın sürdürülebilirlik bağlamında gözden geçirilmesine yol açmıştır. Giddens'a (2013) göre, sürdürülebilir büyüme ve kalkınma ile ilgili çevresel kaygılar göz ardı edilemez. Şu anda, birçok sektörü entegre eden yeni bir ekonomi anlayışı, geleneksel ekonomi görüşünün yerini almaktadır. Çünkü sürdürülebilirliğin birçok farklı ve birbiriyle bağlantılı boyutu vardır. Sonuç olarak, bir alanda sürdürülebilirliğe ulaşmak, başka bir alanda bunu yapmayı engellememelidir.

Örneğin, çevresel sürdürülebilirlik, ekonomik büyüme ve kalkınmada sürdürülebilirlik için bir gerekliliktir ve enerji kaynaklarına güçlü bir şekilde bağlıdır. Harris'e (2000) göre çevresel sürdürülebilirlik, yenilenebilir kaynakların ve istikrarlı

kaynaklara dayalı çevresel sermayenin aşırı ve kontrolsüz tüketimini önlemek için yapılan tüm faaliyetler olarak tanımlanmaktadır. Bu, kaynakların korunmasıyla sadece insan sağlığına ve çevreye zarar verilmesinin önlenmesine yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda ekonomik başarıyı da artırır.

Çevrenin ve ekosistem sistemlerinin özelliklerini, prosedürlerini ve üretkenliklerini gelecekte de koruyabilmeleri sürdürülebilirliğin özü olarak kabul edilmektedir. Kalkınmanın küresel bir perspektifte ele alınmasına dayanan sürdürülebilirlik, nihai amacı bireysel ihtiyaçların sürekli olarak karşılanması olan bir sistemi tanımlamaktadır. Şu anda insan faaliyetlerinin dünyanın doğal kaynaklarını tükettiğine ve geleceğe yönelik tahminlerin bunu dikkate alması gerektiğine dair yaygın bir anlayış vardır. Sürdürülebilirlik, bir sistemin dayanma ve işlemeye devam etme kapasitesidir. Sonuç olarak, bir sistemdeki arz ve talep sürdürülebilirlikle bağlantılıdır ve arz talebi aştığı sürece bir sistem sürdürülebilir kabul edilir. Sürdürülebilirlik kavramı zaman gibi önemli bir unsuru da içerir ve sürdürülebilirlikle ilgili sorunlar arz ve talebin zaman içinde nasıl değiştiği göz önünde bulundurularak ele alınmalıdır.

İstikrarlı büyüme ve gelişmeyi sürdürmek için iki temel husus vardır. Bunlardan ilki, her bireyin kendine özgü taleplerini karşılamaktır. İkincisi ise doğayı dengede tutmak ve gelecek nesillerin doğayla kalıcı bir ilişki kurabilmesi için kaynakların adil bir şekilde kullanılmasını garanti altına almaktır. Kaynak israfını önlerken kaynakları etkin ve verimli bir şekilde kullanmak sürdürülebilirliğin temel hedefidir. Bu stratejinin temelini üç sütun oluşturmaktadır (Baumgärtner ve Quaas 2010):

- Dünyanın sınırlı kaynaklarının adil ve nesiller arası kullanımı,
- Nesiller arasında etkili ve uygun bir dengenin sağlanması,
- Tüm sürdürülebilirlik faktörlerinin kaynak kısıtlamaları ve ekonomik hedefler ışığında değerlendirilmesi.

Yetersiz ulusal düzenlemeler sürdürülebilirliğin garanti altına alınmasını imkânsız hale getirmektedir. Sonuç olarak, en alt seviyeden en üst seviyeye kadar her bireyin, her ülkenin ve her uluslararası kuruluşun paylaşması gereken bir sorumluluğu vardır. Çünkü çevrenin korunması, daha fazla düzenleme ve ortak karar alma, yerel ve

küresel bağlamda sürdürülebilirliğe ulaşmanın tek yoludur. Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi'ne (2011) göre, UNGC'nin 10 Temel İlkesi şunlardır:

- Belirtilen insan hakları işletmeler tarafından desteklenmeli ve korunmalıdır.
- İşletmeler insan haklarının kötüye kullanılmasına katılmamalıdır.
- Şirketler, çalışanların sendikalarda örgütlenme ve toplu pazarlık yapma özgürlüğünü teşvik etmelidir.
- Zorla çalıştırma artık asla kullanılmamalıdır.
- Her türlü çocuk işçiliğine son verilmelidir.
- İşe alma ve yerleştirme süreçlerinde ayrımcılığa son verilmelidir.
- Şirketler çevre sorunlarına karşı temkinli bir yaklaşım benimsemelidir.
- Çevresel sorumluluğu teşvik eden her türlü girişim ve eğitimin desteklenmesi önemlidir.
- Yeşil teknolojilerin büyümesi ve benimsenmesi teşvik edilmelidir.
- İşletmeler rüşvet ve şantajın yanı sıra diğer dolandırıcılık türleriyle de mücadele etmelidir.

Sosyal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirlik, sürdürülebilirlik kavramını oluşturan üç temel kategoridir. Sürdürülebilir kalkınmanın başarıya ulaşması için ekonomik, sosyal ve ekolojik unsurlar arasındaki işbirliği çok önemlidir. Bu üç boyutun her biri, birbiriyle bağlantılı olmanın yanı sıra, sürdürülebilirliği olumlu ya da olumsuz yönde etkileme potansiyeline sahiptir. Sosyal adalet ekolojik bir boyut ve sürdürülebilir kalkınmanın temel amaçlarından biri olarak kabul edildiğinden, insanların ekonomik refahının artırılması, gelirin artırılmasını, korunan bir ekolojinin garanti altına alınmasını ve sosyal adaletin sağlanmasını gerektirir (Hart, 1997).

Sosyal dışlanma, cinsiyet eşitsizliği, yoksulluk ve diğer zararlı unsurların toplumdan uzaklaştırılması, yani toplumu inşa edecek kalkınma politikalarının benimsenmesi sosyal sürdürülebilirlik olarak nitelendirilebilir. Başka bir deyişle, toplumsal ayrımların zararlı etkilerinin önlenmesi ve toplumdaki herkesin uyum içinde bir arada yaşaması için gerekli adımların atılmasını içerir. Bu "dünya vatandaşlığı" kavramı küreselleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Gelecek nesillerin doğal kaynakları özgürce kullanabilmesi ve günümüzün sanayileşmiş ülkelerinde kullanılan kaynakların eşitlik ve sosyal adalet temelinde kullanılması gerekliliği

sürdürülebilirliğin sosyal boyutunu ortaya çıkarmaktadır (Nemli, 2004). Dolayısıyla sosyal sürdürülebilirlik, niceliksel ilerlemeden çok niteliğe odaklanır. Sosyal kalite hedeftir; oranlar ve sayılar önemsizdir. Sosyal sürdürülebilirliğe ulaşmanın tek yolu insanların yaşam kalitesini yükseltmek ve doğal kaynakların eşit kullanılmasını sağlamaktır. Adalet ilkesinin tüm insanlara eşit şekilde uygulanması, sosyal açıdan sürdürülebilir kalkınmaya ulaşmanın temel taşlarından biridir.

Yüksek yaşam standartlarını korumak, küresel sosyal eşitliği ilerletmek, toplumsal kültürel ve sosyal uyumu sağlamak, insan hak ve özgürlüklerinin önemini teşvik etmek ve bireylerden topluluklara ve küresel topluma kadar herkesi desteklemek, kamu bilincini artırır ve mevcut sisteme katılımı teşvik eder. Ayrıca bunun olumlu ekonomik etkileri de olabilir (Kuşat, 2012).

Bu bağlamda sürdürülebilirliğin sosyal boyutunu değerlendirmek için aşağıdaki talepler ölçüt olarak verilmektedir (Tutulmaz, 2012):

- Yoksullukla mücadele,
- Katılım temelli kalkınma,
- Toplumsal uzlaşma iklimi,
- Sivil toplum,
- Zorunlu yer değiştirme,
- Sosyal içermenin önlenmesi,
- Sosyal araştırma,
- Sosyal kalkınma göstergeleri.

Sürdürülebilirliğin en önemli bileşenlerinden biri, mevcut ekosistemlerin süregelen sıcaklık değişimlerine ve kaçınılmaz doğal olaylara uyum sağlama yeteneğidir. Tüm canlılar, iklim değişikliği, küresel ısınma ve ilgili fikirlerde ifade edildiği gibi çevresel bozulma nedeniyle tehlike altındadır. Bu nedenle, harekete geçmek gelecek için gerekli görülmektedir. Bu bilgi, insanların ve kuruluşların çevresel zararı azaltmak ve kirliliği önlemek için çevresel girişimleri ve hükümet taahhütlerini yerine getirme süreci olan çevresel sürdürülebilirlik kavramının gelişmesine yol açmıştır (Özçağ ve Hotunluoğlu, 2015).

Çevresel sürdürülebilirlik genel olarak, doğal kaynakların mevcudiyetini korumak, ekolojik dengeyi bozmaktan kaçınmak ve gelecek nesillere yaşanabilir bir gezegen bırakmak için ekonomik ve sosyal faktörleri göz önünde bulundurarak

faaliyetlerin yürütülmesi olarak anlaşılmaktadır. Çünkü çevre bakımından, toplum ve ekonomiyi dikkate alan bütüncül bir yaklaşım sürdürülebilirliğe katkı sağlanabilir (Holmberg ve Sandbrook, 2019). Çevresel sürdürülebilirlik düşüncesi, toplumun ekosistemleri ve doğal kaynakları koruma ihtiyacıyla ilgilidir. Sanayileşmenin zararlı etkileri başta olmak üzere çeşitli nedenlerden dolayı ele alınmalıdır. Ekosistemler sınırlı bir kendini yenileme kapasitesine sahiptir ve nüfus artışı, kaynakların hızla tükenmesi, büyük ölçekli enerji tüketimi, küresel ısınma ve kirlilik gibi faktörler yaşamı, dünyanın taşıma kapasitesini ve dolayısıyla çevresel sürdürülebilirliği etkilemektedir. Hızlı nüfus artışının beraberinde getirdiği artan işsizlik ve yoksulluk, sorunun sosyal boyutunu daha da öne çıkarmaktadır.

Doğal ekolojik çeşitliliğin korunması, doğal kaynakların muhafazası, doğal kaynak tüketiminin en aza indirilmesi, yenilenebilir ürünlerin sürdürülebilir kullanımı, yenilenemeyen ürünlerin kullanımının azaltılması, maksimum atık geri dönüşümü ve çevresel zararın en aza indirilmesi çevresel açıdan sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için büyük önem taşımaktadır.

Ekonomik sürdürülebilirlik ise, kâr amacı güden bir şirketin topluma fayda sağlayan mal ve hizmetler sunarken maliyet-fayda analizi yapmasını tanımlayan bir terimdir. Bu fikir, ekonominin, çevrenin ve toplumun evriminin getirdiği fırsatları ve zorlukları değerlendirerek paydaşları için uzun vadeli değer sağlamayı amaçlar. Bu hususlar ışığında ekonomik sürdürülebilirlik değerlendirilirken aşağıdaki maddeler göz önünde bulundurulmalıdır (Nemli, 2004):

- Finansal performans,
- Yönetme şekli,
- Yerel veya uluslararası ekonomi üzerindeki etkiler,
- Toplum ve çevre üzerindeki etkiler,
- Kaynakların ve altyapının yönetimi.

Ekonomik faktörler, ekonomik sürdürülebilirlikle ilgili sorunların yalnızca bir yönüdür. İnsan faaliyetleri ekonominin temelini oluşturduğundan, sosyal meseleler de göz ardı edilemez. Sürdürülebilir kalkınmanın teşvik edilmesi, eşitsizliklerden kaçınılması, adil bir gelir dağılımının sağlanması, adil olmayan fiyatlandırmalardan kaçınılması ve yatırım politikalarında etğin teşvik edilmesinin yanı sıra yerel ekonomileri desteklemek için maliyet girdileri ve çıktılarına dikkat edilmesi ve

bunların adil bir şekilde dağıtılması gibi çok sayıda faktör aslında ekonomiyle ilgili olmakla birlikte sosyal ve çevresel boyutları da kapsamaktadır.

Ekonomik faaliyetler ile sosyal ve çevresel konular arasındaki etkileşim, ekonomik sürdürülebilirliğin bu ortamda nasıl tanımlandığını göstermektedir. Çevresel kaynaklar zamanla tükenir ve yenilenemez hale gelir, bu da kurumsal giderleri artırabilir ve ekonominin uzun vadeli uygulanabilirliğini azaltabilir (Kuşat 2012).

2.3.1. Sürdürülebilirliğin Önemi

Doğal kaynakların kıtlığı göz önüne alındığında, sürdürülebilirlik hayati önem taşımaktadır. Gelecek nesillerin talepleri, mevcut az sayıdaki kaynağın akıllıca kullanılmasıyla karşılanabilir. Ekosistemlerin ve biyolojik çeşitliliğin korunması için su, enerji, gıda ve hava gibi doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi çok önemlidir. İklim değişikliği ve çevrenin korunması gibi küresel zorluklar da sürdürülebilirlikle yakından ilişkilidir. Çok yüksek fosil yakıt tüketimi, iklim değişikliğini hızlandıran sera gazı emisyonları üretir. Sürdürülebilirlik, çevreyi korumak ve iklim değişikliğiyle mücadeleye yardımcı olmak amacıyla temiz ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını teşvik eder. Dolayısıyla sürdürülebilirliğin önemi, aslında kavramın tanımından gelmektedir.

İnsanlık tarihinde çevresel zararların ilk kez gündeme geldiği dönem, 15. ve 16. yüzyılları kapsayan bilim öncesi Rönesans dönemidir. Ancak 18. yüzyılın sonunda sanayi devrimi ile başlayan süreç sonucunda çevre sorunları daha belirgin hale gelmiştir (Madge, 1993). Sanayileşmenin başlaması ve bilimsel ve teknik ilerlemelerin bir sonucu olarak üretimdeki keskin artış, hammadde taleplerini karşılamak için yenilenemeyen doğal kaynakların kontrolsüz tüketimiyle sonuçlanmıştır. Ancak, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş, kırsal alanlardan kentsel alanlara göçü hızlandırmış, kentsel nüfusun hızla artmasına ve kentsel formun hızlı ve dengesiz bir şekilde değişmesine neden olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ekonomideki hızlı yükselişin de etkisiyle, sanayi devriminin çevreyi ve doğal kaynakları bilinçsizce sömürmesi sonucu ortaya çıkan çevre sorunlarının miktarı yerel ölçekten dünya ölçeğine çıkmıştır.

Doğal kaynaklar ve çevre sorunları üzerindeki baskının ciddiyetinin yanı sıra çevre ve insan yaşamı üzerindeki zararlı etkilerin görünürlüğünün artması ve harekete

geçilmediği takdirde gelecekte yaşanabilecek tehlikelere ilişkin uyarılar, küresel ölçekte çözüm bulma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Uysal, 2002).

Çevre sorunlarını ele almaya çalışan ve mevcut durumu eleştiren söylemler 1960'larda gelişmeye başlamıştır. Rachel Louise Carson'ın 1962 yılında yayımlanan çevre kirliliği kitabı "Sessiz Bahar", çevresel zararın önemini vurgulamış, kötü politikaları eleştirmiş ve mevcut durumu ele almak için hızla harekete geçilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Eser, batı dünyasında geniş yankı uyandıran söylemleri sayesinde 1970'lerde öne çıkan çevreci hareketin gelişiminde önemli bir etkiye sahip olmuştur (Lear, 1993).

Bunu takiben, Roma Kulübü 1968 yılında aralarında ekonomist, eğitimci ve bilim adamlarının da bulunduğu çeşitli alanlardan 30 kişilik bir uzman grubu tarafından kurulmuştur. Amaçları, içinde yaşadığımız uluslararası sistemin ekonomi, politika, doğa ve sosyoloji gibi çeşitli ve birbiriyle bağlantılı unsurları hakkında bilgi edinmek ve bu yeni bilgileri yeni politika ve girişimleri desteklemek amacıyla karar alıcılara ve kamuoyuna sunmak olmuştur. Roma Kulübü ve Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (MIT) işbirliği yaparak 1972 yılında araştırmalarına ilişkin bir rapor içeren "Büyümenin Sınırları" adlı bir kitap yayımlamıştır. Roma Kulübü, nüfus artışı, tarımsal üretim, endüstriyel üretim, doğal kaynaklar ve çevre kirliliğinin derecesi olmak üzere beş değişkeni ve bunların etkileşimlerini ele almıştır. Roma Kulübü, küresel büyümenin etkilerinin gelecekte ekolojik ve ekonomik olarak dengelenmesi gerektiği sonucuna varmıştır (Meadows vd., 1972). Araştırma, büyüme sınırına yakında ulaşılacağını ve büyüme etkisinin eğiliminin tersine çevrilmemesi ve dengeleme politikalarının uygulanmasının ertelenmesi halinde insan yaşamının ciddi risk altında olacağını vurgulamıştır.

Sorunları dünya çapında ele alma ihtiyacı, çevresel kaygıların küresel ölçeğe yayılmasının zararlı sonuçlarının bir sonucu olarak gelişmiştir. Birleşmiş Milletler (BM), 5-16 Haziran 1972 tarihleri arasında Stockholm'de gerçekleştirilen ve yaygın olarak "Stockholm Konferansı" olarak bilinen "İnsan Çevresi Konferansı"nı düzenlemiştir. Bu konferans, çevre sorunlarının küresel ölçekte tartışıldığı ilk konferans olması bakımından önemlidir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin temsilcilerini bir araya getiren konferansta ekonomik ve sosyal kalkınma, çevre kirliliği, doğal kaynaklar ve insan refahı arasındaki bağlantılara ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Konferansın sonunda 26 ilkeyi içeren "Stockholm

Deklarasyonu" ve 109 tavsiyeyi içeren "İnsan Çevresi için Eylem Planı" yayımlanmıştır. Aşağıda, Bildirge'nin yol gösterici ilkelerinin ele aldığı kaygıların bir özeti yer almaktadır:

- Mevcut ve gelecek nesiller için ekosistemlerin ve doğal kaynakların korunmasına yönelik en iyi planlama kararlarının alınması ve aynı zamanda her bireyin yaşam hakkına saygı gösterilmesi,
- Gelişmekte olan ülkelerin finansal ve teknolojik olarak desteklenmesi ve ekonomik ve sosyal gelişimlerinin teşvik edilmesi,
- Çevre kirliliğine katkıda bulunan tehlikeli atık maddelerinin ele alınması,
- Koordineli uluslararası işbirliğinin sağlanması,
- Çevresel zorluklar bağlamında ekoloji ve ekonomik kalkınmanın birlikte değerlendirilmesi,
- İnsan yerleşimleri ve şehir planlaması sosyal, ekonomik ve çevresel faydaları göz önünde bulundurulması,
- Nüfus artışının yoğun olduğu bölgelerde demografik planları uygulanması,
- Çevresel konulara ilişkin toplumsal anlayışın artırılması,
- Tüm uluslarda çevresel konulara ilişkin bilimsel çalışma ve gelişimin teşvik edilmesi.

Binyıl Kalkınma Hedefleri (BKH) 2000 yılında BM tarafından kabul edilmiştir. 15 yıllık sürecin değerlendirmesi 25-27 Eylül 2015 tarihlerinde New York'ta düzenlenen Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi sırasında yapılmış ve sürecin planlandığı kadar başarılı olmadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda Zirve çerçevesinde "2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri 193 ülke" olarak bilinen 17 ana amaç ve 169 destekleyici hedeften oluşan bir eylem planı oluşturulmuştur (Ölçer, 2017). Yeni gündemin çerçevesini çizdiği 17 temel hedef şu şekilde özetlenebilir (BM, 2015):

- *Yoksulluğa Son Verilmesi:* Tüm tezahürleriyle yoksulluğa son verilmesi anlamına gelmektedir.
- *Açlığa Son Verilmesi:* Sürdürülebilir tarımı teşvik ederek ve açlık ve yetersiz beslenmeyi sona erdirmek için çalışılmasıdır.

- *Sağlık ve Yaşam Kalitesi:* Bulaşıcı hastalık salgınlarına son verilmesi ve herkesin uygun fiyatlı, erişilebilir ve güvenli ilaçlara ve aşılarla erişebildiğinden emin olunmasıdır.
- *Kaliteli Eğitim:* Herkesin iyi bir eğitim almasını sağlamaktır.
- *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği:* Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve kadınlara, kız çocuklarına yönelik ayrımcılığı ortadan kaldırmayı ifade etmektedir.
- *Temiz Su ve Sanitasyon:* Herkesin içmek için temiz suya ve sıhhi yaşam koşullarına erişiminin sağlanmasını kolay hale getirmektir.
- *Kullanılabilir ve Temiz Enerji:* Enerjinin herkes için erişilebilir olduğundan emin olunması ve temiz enerji kaynaklarına yatırım yapılmasıdır.
- *Sanayi, İnovasyon ve Altyapı:* Herkesin bilgi ve enformasyona erişebildiğinden emin olunmalı ve sürdürülebilir endüstrilere, bilgi ve iletişim teknolojilerine ve altyapıya yatırım teşvik edilmelidir.
- *Eşitsizliklerin Azaltılması:* Ekonomik katılımdaki eşitsizlikleri durdurmak için tedbirler uygulanmasıdır.
- *Sürdürülebilir Şehirler ve Yaşam Alanları:* Kentsel planlama ve yönetime adil katılımı teşvik ederken yerleşim yerlerini güvenli ve erişilebilir hale getirmek şeklinde tanımlanmaktadır.
- *Sorumlu Üretim ve Tüketim:* Etkin atık ve kaynak yönetiminin yanı sıra sürdürülebilir üretim ve tüketim yöntemleri uygulamaktır.
- *İklim Eylemi:* İklim değişikliğinin etkilerini engellemek için gerekli adımların atılmasını ifade etmektedir.
- *Sudaki Yaşam:* Deniz ve kıyı ekosistemlerinin ve kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir yönetimidir.
- *Karada Yaşam:* Sulak alanlar ve kurak bölgeler de dahil olmak üzere karasal ekosistemlerin restore edilmesi ve ormansızlaşmanın durdurulmasıdır.
- *Barış ve Adalet:* Her türlü şiddetin önlenmesi, yasalara saygılı bir toplum yaratılması ve uluslararası yönetim kurumlarında ulusal temsilin artırılması şeklinde belirtilmektedir.
- *Hedefler için Ortaklıklar:* Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin gerçekleştirilmesi için uluslararası işbirliği ve ortaklığın teşvik edilmesidir.

2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, sürdürülebilir kalkınmayı hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeleri etkileyen küresel bir mesele olarak ele almaktadır (Peşkircioğlu, 2016). Yeni gündem kapsamında belirlenen hedefler ve ölçütler, sürdürülebilir kalkınmanın çevresel, ekonomik ve sosyal yönlerini dengeleyen bütüncül bir değerlendirme yöntemi kullanılarak değerlendirilmektedir. Sürdürülebilir kalkınma kavramı, hedefler listesine eşitlik, barış, demokrasi ve temel insan hakları da eklenerek daha geniş bir tanıma kavuşturulmuştur.

2.3.2. Sürdürülebilir Mimari

Sürdürülebilirlik konusu, karmaşıklığı nedeniyle birçok akademik alanda önem kazanmış ve mimarlık gündeminde de ele alınmıştır. Tasarım, sürdürülebilir sistemler kullanılarak etkin bir şekilde değerlendirilirse, gereksinimleri karşılayarak ve değer sağlayarak toplumu ve toplumların çalışma şeklini değiştirme kapasitesine sahiptir. Bu bağlamda, binaların mimarisi sürdürülebilir bir geleceğin sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır. "Sürdürülebilir Mimarlık" kelimesi günümüzde mimarlık alanında sürdürülebilirlik şemsiyesi altına giren çalışmaları ifade etmek için kullanılsa da, geçmişte konuya atıfta bulunmak için başka etiketler de kullanılmıştır.

Konunun mimarlık alanındaki evrimini özetlemek için söz konusu tanımlar ve yaklaşımlar kullanılabilir (Tabb ve Deviren, 2014). "Çevrecilik" terimi, 1960'larda Rachel Carson, E.F. Schumacher, Buckminster Fuller ve Stewart Brand'in çevre üzerine yaptığı araştırmalar sonucunda çağdaş dünyanın çevre üzerindeki sonuçlarını nitelendirmek için yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. 1970'lerde mimaride enerji tasarrufu, tasarımda aktif ve pasif güneş enerjisi kullanımı ve kaynak ihtiyaçlarının binanın ayak izi dahilinde karşılanması yönünde bir eğilim söz konusu olmuştur (Madge, 1997). Bunun nedeni 1973 petrol krizinin ardından enerji kaynaklarıyla ilgili endişelerdir. 1980'lerde çevre bilinci arttıkça, çevre ve tasarım arasındaki ilişki üzerine araştırmalar yapılmış ve çevre politikasının bir tanımlayıcısı olarak "yeşil" terimi diğer birçok alanda olduğu gibi mimarlık alanına da girmiştir. Yeşil tasarım, enerji kullanımı, dayanıklılık, geri dönüşüm ve ticari kabul edilebilirlik konularının tümü Paul Burall'ın 1986 yılında İngiltere'de düzenlediği "The Green Design" sergisinde ele alınmıştır. Bundan sonra "More From Less" ve "Cradle to Grave" adlı iki sergi daha düzenlenmiştir. Tasarımcılara yardımcı olmak amacıyla "Beşikten Mezara Tasarım Rehberi" ve yeşil tasarıma ilişkin diğer kitaplar yayımlanmıştır. Pasif enerji sistemleri üzerine çalışmalar yapılmış ve Kenneth Frampton'ın "Eleştirel Bölgeselcilik"

yaklaşımı gündeme gelmiştir. "Yeşil tasarım" terimi 1990'larda ekolojik, ekolojiye duyarlı, pozitif tasarım veya eko tasarım lehine gündemden düşmüştür. Ernst Haeckel, 19. yüzyılın ortalarında canlılar ve çevreleri arasındaki etkileşimi ifade etmek için "Ekoloji" terimini ortaya atmıştır. "Ekoloji" terimi daha sonra tasarımda geniş bir ekolojik yaklaşımı belirtmek için bir ön ek olarak kullanılmış ve "Eko-tasarım" terimi tartışmaya girmiştir. Eko-tasarım, mevcut tasarım ve endüstri kültürlerini eleştirel bir şekilde analiz ederek yeni bir çevre ve tasarım anlayışının gerekliliğini savunmuştur. "Sürdürülebilir Tasarım" terimi ilk olarak 1990'ların sonunda ortaya çıkmıştır. Sürecin terminoloji değişiminin, konunun girift yapısını daha geniş bir açıdan inceleme çabası olduğu iddia edilebilir.

"Sürdürülebilirlik" terimi 1970'lerden beri ekolojik bağlamlarda kullanılmasına rağmen, gerçek anlamda 1990'larda kullanılmaya başlanmıştır. 1987 yılında yayınlanan Brundtland Raporu, sanayileşmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki dengesizliği vurgulamış, "sürdürülebilir kalkınma" terimini ortaya atmış ve kaynak tüketimi sorununu küresel bir bakış açısıyla değerlendirmiştir. "Sürdürülebilir tasarım" ifadesi artık tasarım gündeminde daha kapsamlı ve uzun vadeli bir eko-tasarım yaklaşımını ifade etmektedir. Emma Dewberry ve Phillip Goggin, eko-tasarım ve sürdürülebilir tasarım arasındaki farkları inceledikleri çalışmalarında, eko-tasarımın tüm ürünlere uygulanabilecek genel bir tasarım ilkesi olduğunu, sürdürülebilir tasarımın ise tasarım ara yüzünü sosyal koşullara, gelişime ve etiğe yönlendiren daha karmaşık bir fikir olduğunu iddia etmişlerdir (Madge, 1997).

Sürdürülebilir mimarlık alanı şu anda birçok çalışma ve girişimin konusudur ve terimin çeşitli anlamları vardır. Sürdürülebilir mimarlık Arsan (2008) tarafından "önceki mimari yöntemleri birleştiren, küresel çevre ve kalkınma sorunlarına çözüm olarak desteklenen kapsamlı, stratejik ve planlı bir yapı türü olan bir üst başlık" olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla, çevreye duyarlı ve bulunduğu bölgenin sosyal, kültürel ve ekonomik altyapısına katkıda bulunan bir mimari uygulama öngörülmektedir.

Sev (2009) tarafından "yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımına öncelik veren, çevreye duyarlı, enerji, su, malzeme ve mekânı verimli kullanan, içinde bulunduğu koşullarda ve varlığının her döneminde insanların sağlık ve konforunu koruyan binaların gelecek nesilleri de dikkate alarak oluşturulması faaliyetlerinin tümü" olarak tanımlanmaktadır.

Steele'e (1997) göre, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kapasitesine zarar vermeden mevcut gereksinimleri karşılayan bir mimaridir. Steele ayrıca taleplerin medeniyetler ve coğrafi bölgeler arasında farklılık göstereceğini ve en iyi ilgili kişiler tarafından belirleneceğini belirtmiştir.

Mimarlık ve sürdürülebilirlik üzerine yapılan çalışmalarda "ekolojik mimarlık", terimin diğer tanımlarına ek olarak sürdürülebilir mimarlığın bir başka ifadesi olarak kullanılmaktadır. Örneğin Yeang, ekolojik tasarımın sürdürülebilir tasarımı tanımlamak için de kullanılabileceğini iddia etmektedir. Yeang, binayla ilgili her girdinin, inşaat öncesinden inşaat sonrasına kadar tasarım süreci boyunca ekolojik sisteme dahil edilmesi ve ekolojik sistemle koordine edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Ekolojik (yeşil) bir bina, doğal sistemlerle bütünlüğünü koruduğu ve çevre üzerindeki zararlı etkilerini azaltarak toplum üzerinde olumlu bir etki yaratabildiği takdirde başarılıdır. Ancak bu iki fikir farklı çağrışımlara sahiptir çünkü sürdürülebilir mimari, bir binanın çevresel etkisinin yanı sıra sosyal ve kültürel yönlerini de dikkate alır (Kayıhan, 2006).

Sürdürülebilir mimarinin kesin bir tanımı olmamasına rağmen, ne anlama geldiği konusunda çok çeşitli bakış açıları bulunmaktadır. Ancak mimarlık, toplumların sosyal, kültürel, ekonomik, teknolojik ve politik gelişmelerinin etkileşimiyle şekillenen ve bunları yönlendirme yetkisine sahip bir disiplin olarak görüldüğünde, sürdürülebilirlik ekonomik, çevresel, sosyal ve kültürel boyutların tümüyle bağlantılıdır.

Binaların inşası, kullanımı ve yıkımı, çevre ve insanlığın sosyal dokusu üzerinde muazzam bir etkiye sahiptir. Günümüzde dünyadaki enerji kullanımının önemli bir kısmı bina sektöründe gerçekleşmektedir. Bina inşaatı ve bakım faaliyetleri dünyadaki tatlı suyun %42'sini ve enerjinin %50'sini kullanmakta ve hava ve su kirliliğinin yanı sıra küresel ısınmaya katkıda bulunan sera gazı emisyonlarını da içeren bir dizi çevresel soruna katkıda bulunmaktadır (Dikmen, 2011).

Bir binanın ekolojik ayak izini azaltmak için enerji, su, malzeme ve atık verimliliği ile inşa etmek ve çevresel etkileri en aza indirmek çok önemlidir çünkü hem yeni hem de eski yapılar yüzlerce yıllık potansiyel bir ömre sahiptir ve gelecek nesilleri etkileyecektir (Sassi, 2006). Bu anlamda, sürdürülebilir tasarımın çevresel

yönü, binanın yaşam döngüsü boyunca çevreye verilen zararı sınırlandırırken sorunlara çözüm bulmayı gerektirir.

Gündelik deneyimler ve davranışlar, insan faaliyetlerinin önemli bir bileşeni olan mimariden etkilenmektedir. Sürdürülebilir mimarinin sosyo-kültürel bileşeni, sosyal bütünlük, eşitlik, refah ve yer duygusu gibi kaygıları ele alır. Yapılı çevre oluşturulurken kullanıcı karar alma sürecine dahil edilmeli, sağlıklı ve güvenli yapılar oluşturulmalı ve sosyal tesislere erişilebilirlik garanti altına alınmalıdır. Bu bağlamda sürdürülebilir mimarlık, kullanıcının ve toplumun ihtiyaçlarının, gelenek ve göreneklerin, kültürel kimliklerin doğru tespit edilmesini ve tasarıma yansıtılmasını gerektirir.

Sürdürülebilir mimarinin sosyal ve çevresel boyutlarının ekonomik boyutla etkileşim içinde olduğunu belirtmek mümkündür. Enerji verimliliğinin sağlanması, üretim ve tüketim sonucu ortaya çıkan atıkların geri dönüştürülmesi gibi kaygılar ön plana çıkarken, sosyal eşitsizliğin giderilerek toplumsal refahın sağlanması, kaynakların korunması ve sürdürülebilirliği gibi konular da ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanmasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda, binada etkin kaynak kullanımı, yerel, geri dönüştürülebilir ve sürdürülebilir malzemelerin tercih edilmesi, binanın yaşam döngüsü maliyetlerinin en aza indirilmesi gibi sürdürülebilir mimarlık parametreleri dahilinde yapılan tasarım tercihleri ekonomik boyuta etki etmektedir.

Dolayısıyla, sürdürülebilir mimari tasarımın, ekonomik açıdan güçlü, sosyal açıdan kapsayıcı ve istikrarlı toplumlara ulaşırken çevre üzerindeki etkiyi en aza indirecek şekilde sürdürülebilirlik gündemine olumlu katkıda bulunması gerektiği açıktır. Ayrıca sorunları bütüncül bir bakış açısıyla ele alarak ortak bir çözüm üretebilmelidir.

Sürdürülebilir mimari tanım ve kullanımlarının çeşitliliği, bu fikrin ne kadar bölücü olduğunun bir yansımasıdır. Bu doğrultuda, sürdürülebilir mimarinin neleri içermesi gerektiğine dair farklı bakış açılarının bir sonucu olarak çeşitli tasarım felsefeleri ortaya çıkmıştır. Guy ve Farmer (2001) tarafından sürdürülebilir mimarlık bağlamında oluşturulan tasarım yaklaşımlarını kategorize etmek için altı kategori kullanılmıştır:

- Eko-teknik,
- Eko-merkezli,
- Eko-estetik,
- Eko-kültürel,
- Eko-medikal,
- Eko-sosyal.

Guy ve Farmer yaklaşımı, sosyal ve fiziksel gerçeklikleri anlamlandırmak için "üretilen, yeniden üretilen ve dönüştürülen belirli bir dizi uygulamayı oluşturan bir dizi fikir, kavram ve kategorizasyon" olarak tanımlamaktadır. Yukarıda yer alan mantıkların her biri, sürdürülebilir mimarlık konusuna ilişkin farklı bakış açılarına dayanan farklı tasarım yaklaşımları sunmaktadır.

Eko-teknik Yaklaşım: Bu yaklaşım, bilim ve teknolojinin çevresel sorunları çözebileceği görüşünü savunan teknolojik rasyonalite ve ekolojik modernite üzerine kuruludur. Bu bakış açısına göre, küresel ısınma ve iklim değişikliği gibi küresel çevresel zorluklar, çözülmesi gereken temel sorunlardır ve bu zorluklarla başa çıkmak, merkezi ulusal ve uluslararası eylem üzerinde anlaşmayı gerektirir. Gerçekte, yukarıdan aşağıya bir karar alma sürecinin ilerici bir inovasyon süreciyle birleştirilmesinin kalkınmanın olumsuz etkilerini azaltacağı öne sürülmektedir.

Bununla birlikte, ekolojik krizden çıkışın tek yolu, ekolojik açıdan hassas olmayan önceki uygulamaların günümüz çevre sorunlarına neden olduğu ve bu nedenle yeni teknolojilerin geliştirilmesi gerektiği teorisine uygun olarak sanayileşmenin ilerlemesi olarak görülmektedir. Başka bir deyişle, çevresel ve teknolojik bakış açısına vurgu yapılmaktadır. Bina tasarımında enerji verimliliğine yapılan vurgu, çağdaş ve yüksek teknoloji özelliklerine sahip yapılarla sonuçlanmaktadır (Guy ve Farmer, 2001). Sonuç olarak, böyle bir stratejinin etkinliği sadece niceliksel ve enerji verimliliğine dayanır.

Eko-merkezli Yaklaşım: Bu yaklaşım, eko-teknik mantığın teknoloji odaklı söylemlerinin aksine, değerlerde köklü bir değişimin gerekli olduğunu iddia etmektedir. Guy ve Farmer'a (2001) göre sürdürülebilir tasarım konusu, teknolojik bir mesele ya da kurumsal bir tasarım sorunu olarak ele alınamayacak kadar geniş, çok yönlü ve belirsizdir. Dolayısıyla, etik düşünceleri ekoloji biliminin genişletilmiş insan-merkezli bilgisiyle harmanlar. İnsan ve doğa arasındaki sınırların doğa tarafından

belirlendiğini ve bu sınırların insanlar tarafından aşılması halinde dengenin bozulacağını ve yaşam için ciddi sorunlar ortaya çıkacağını iddia ederler. Bu nedenle insanlar çevrelerinden sorumlu tutulmaktadır.

Ekosistemi korumak için sürdürülebilir bir müdahale yapılmalı ve doğal dengenin kırılma olduğu düşüncesinden hareketle mimari tasarımda köklü bir değişikliğe gidilmelidir. Her binanın doğaya karşı bir eylem olduğunu ve temel meselenin inşaat ihtiyacını sorgulamak olduğunu iddia ederek, inşaat gerekiyorsa yapının ekolojik ayak izini azaltma hedefini belirlemişlerdir. Sonuç olarak, tasarım fikirlerinde düşük ve orta teknoloji yöntemler, doğal ve geri dönüştürülebilir malzemeler ve merkezi olmayan metodolojiler kullanılması önerilmektedir.

Eko-estetik Yaklaşım: Sürdürülebilir mimari, sosyal ve çevresel ilişkilere güçlü bir vurgu yapan eko-estetik yaklaşım tarafından mecazi ve ilham verici bir şekilde ele alınmaktadır. Bu bakış açısına göre dünya, yeni ve farklı kültürlerin ve medeniyetlerin yaratılmasına yol açacak bir bilinç dönüşümünden geçmektedir. Bu mantık, estetik ve ruhani ilkeler aracılığıyla çevresel meseleleri ele alırken bireysel yaratıcılığı ve özgür iradeyi teşvik eden romantik bir bakış açısı lehine Batı rasyonalitesini ve modernliğini reddeder.

Mimari tasarımın katı biçimci yorumlarından ve insan merkezli yaklaşımlardan kaçınılarak, ekolojik yaklaşımlarda yeni bir paradigma oluşturulması gerektiği iddia edilmektedir. Tasarımda performanstan çok biçime önem veren eko-estetik yaklaşıma göre, yeşil mimarlık yeni teknolojiyi duyarlı ve yaratıcı bir şekilde kullanarak yeni bir tasarım dili oluşturmaktadır.

Eko-kültürel Yaklaşım: Bu yaklaşım, değerlerin kültürel ve çevresel kaygıları içerecek şekilde yeniden konumlandırılması ihtiyacını vurgulamaktadır. Burada vurgu, kültürlerin mevcut çeşitliliğinin korunması üzerinedir. Bu yöntem, "Uluslararası Tarzın" uluslararası hale gelmesine yanıt olarak yerelliği veya "Genius Loci" fikrini vurgular. Gerçekten sürdürülebilir yapıların daha güçlü bir yer duygusuna ve yerel çevreye sahip olması gerektiği düşüncesi bu yönde atılmış bir adımdır. Öte yandan Frampton, bölgesel kültürler aracılığıyla biçimlerin yaratılmasının kültürün sürdürülebilirliği için gerekli olduğunu iddia etmektedir. Eko-kültürel yaklaşım, ekolojik bilinci, bireyin ve geleneğin birbirine bağlılığını ve ekosistemi koruma yükümlülüğünü dikkate alır.

Tasarımın doğal, biyolojik ve kültürel yönlerin birleşimini ifade eden biyo-bölge sınırları içinde düşünülerek, yerel ve bölgesel yapı tekniklerinden esinlenilmesi gerektiğine inanılmaktadır. Eko-kültürel yaklaşım, kültürel sürdürülebilirliğin, yerel kullanım, yerleşim özellikleri, mimari tipolojiler ve geleneksel yapım yöntemleri gibi bilgileri dikkate alarak, mevcut kültürel yapıları koruyarak, değiştirerek ve yeniden kullanarak sağlanabileceğini vurgulamaktadır. Bu kavramın temelinde, geleneksel yapıların çevrelerini tamamlayan ve sosyal gelenek ve kültürleri yansıtan biçimlere sahip olması yatmaktadır (Guy ve Farmer, 2001). Çevre dostu mimarinin, kullanıcının ve mekanın kimliğiyle uyumsuz teknoloji ve genel yöntemlerden kaçınması ve mimarinin bulunduğu yerin kimliğini algılayan ve kavrayan bir tutuma sahip olması gerektiği düşüncesi bu yönde atılmış bir adımdır.

Eko-medikal Yaklaşım: Bu yaklaşımda, bireysel sağlığın korunmasına yönelik sosyal ve hümanist bir stratejiye vurgu yapılmaktadır. Söylem, hava, su ve kentsel kaliteyi sağlıklı bir çevre ile ilişkilendirerek hem bireyin fiziksel ve psikolojik sağlığını hem de çevreyi dikkate almaktadır. Bu strateji, binalarda teknoloji kullanımının azaltılmasının refahı artıracak fikrini de içermektedir. Binaların iç kısımlarına odaklanan bir bakış açısına göre, kötü inşa edilmiş binalara maruz kalmak kişinin sağlığı üzerinde zararlı bir etkiye sahiptir ve bu yapılar bu duruma katkıda bulundukları için "hasta binalar" olarak adlandırılmaktadır.

Kullanıcıların zamanlarının büyük bir kısmını geçirdikleri yapay olarak oluşturulmuş binalara karşı bir tepki olarak iç mekanlar üzerinde kontrol sahibi olma isteği sonucunda insan ve doğa arasındaki etkileşimi geliştirecek iyileştirici ve uyumlu mekan tasarımı ön plana çıkmıştır. Bu yaklaşımda "bina biyolojisi" (baubiologie) fikri ortaya çıkmaktadır (Guy ve Farmer, 2001). Bu fikir, organik yapı yöntemlerinin, doğal havalandırma ve aydınlatmanın, rengin terapötik etkilerinin ve doğal yapı malzemelerinin kullanımını savunmaktadır.

Eko-sosyal Yaklaşım: Eko-sosyal yaklaşım, kişisel faktörlerden ziyade toplumsal faktörlere odaklanarak sürdürülebilirliğin sosyal yönünü ele alır. Demokrasi konusunu ele alarak, ortak değerlere sahip bir toplumun doğayla barış içinde yaşamaya ve bireysel özgürlüğü deneyimlemeye yardımcı olabileceği ileri sürülmektedir. Bu strateji, endüstriyel toplumu ekolojik yasalara uygun olarak küçük komünal birimlere ayırarak kendi kendine yeten, sağlıklı topluluklar ve yerel ekonomiler geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Önerilen tasarım stratejisine göre, binalar insanların bireysel ve sosyal kimliklerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Bu doğrultuda bölgesel ve ekolojik koşullara uyumlu, tercihen yerel, doğal ve geri dönüştürülmüş malzemelerin kullanımı ve inşaat sürecine katılımcılık hakimdir ve tasarım, uygun teknolojilerin uzmanların ötesinde insanlar tarafından da anlaşılabilirliği ve kullanılabilirliği fikrine dayanır (Guy ve Farmer, 2001).

Her bir yaklaşımın çerçevesinin, insanların sürdürülebilir alanı nasıl farklı tanımladıklarından etkilendiği ve üretilen yöntemlerde çeşitli sembollerin baskın olduğu açıktır. Bu yaklaşımlar birbirleriyle etkileşime girebilir ve yer ya da zamanla sınırlı değildir; bu da önemli bir özelliktir. Guy ve Farmer'a (2001) göre yaklaşımlar, sürdürülebilir tasarıma giden çeşitli yolların geniş sınıflandırmalarıdır ve uygulamada örtüşebilir, çelişebilir veya yok olabilirler.

2.3.3. Sürdürülebilirlik Kavramı ve Yapılı Çevre

Kavramın karmaşıklığı nedeniyle, sürdürülebilirliğin tanımlanan tüm ekonomik, çevresel, sosyal ve kültürel unsurlarına ek olarak geniş bir kapsama alanına sahip olan sürdürülebilir mimariyi uygulamak zordur. Kim ve Rigdon (1998), çevre bilincini teşvik etmek, bina ekolojisini açıklığa kavuşturmak ve sürdürülebilir yapıların nasıl tasarlanacağı konusunda yön göstermek amacıyla sürdürülebilir mimariye ilişkin ilkeler, stratejiler ve metodolojilerden oluşan bir çerçeve geliştirmiştir.

Buna göre; insanlık, hava, su ve toprak kirliliği, küresel ısınma, nüfus artışı, sosyal ve sağlık sorunları, atıkların bertaraf edilmesiyle ilgili zorluklar ve fosil yakıtların tükenmesiyle ilgili endişeler nedeniyle çevresel bir felaketle karşı karşıyadır. Tüm bunlara ek olarak, açık bir kültürel ve estetik kirlilik de söz konusudur. Küresel Avro-Amerikan üretim ve toplum tarzının teknolojik olarak gelişmiş, enerji yoğunluğu yüksek ve tüketici odaklı kısa vadeli kâr stratejisi bu durumun temel kaynağıdır. Artan ekonomik tabakalaşma toplumsal düzeni alt üst etmiştir. Şehir sakinleri zamanlarının yaklaşık %80'ini her yönüyle yapay olan içeride geçirmektedir. İnsanlar da bu süre zarfında reklamların ve "uzmanların" yönlendirmesiyle kendilerini yapay varlıklara dönüştürmektedir. Bunun karşılığını çok arzuladıkları "konfor" ile almaktadır ancak bu konforun bir bedeli vardır. Milyonlarca yıllık evrimin ardından bedenlerimiz olgunlaşmakta ve hastalıklar geliştirmektedir. Astım, alerji, metabolizma

veya merkezi sinir sistemi sorunları ve hatta kanserin sıklıkla hasta bina sendromundan kaynaklandığı bilinmektedir. Sonuç olarak, mevcut çevresel krize katkıda bulunan ana faktörlerden biri, inşaat alanlarının geniş bir alana yayılması ve son birkaç on yılda gelişen ve artık hammadde çıkarma, yarı mamul ve mamul mal üretimi, nakliye, yenileme, yıkım ve moloz bertarafı gibi faaliyetleri içeren inşaat sürecidir (Lányi, 2007).

Doğrusal bir modele göre, modern mimari hava tüketmekte, fosil yakıtlardan enerji üretmekte, içme suyunu israf etmekte ve yaşam için gerekli olan çok sayıda yapı malzemesini verimsiz bir şekilde kullanmaktadır. Bu bağlamda kirli hava, duman, kanalizasyon, gürültü ve çöp üretilmektedir. Çevreye kimyasal olarak zarar verir. Çevreye duyarlı binalar, diğer yapıların aksine, ucuz, atık üretmeyen malzemeler ve yenilenebilir enerji gerektirir. "Sürdürülebilir Mimarinin Temel İlkeleri" kitabına göre çevreye duyarlı mimarinin temel ilkeleri aşağıdaki gibidir (Lányi, 2007):

- Mekânsal, işlevsel ve yapısal çözümleri seçerken topografya, mikro iklim, toprak bileşimi, su yüzeyleri, bitki örtüsü, yaban hayatı ve bitki örtüsü gibi yerel koşulları göz önünde bulundurmak önemlidir.
- Binanın ayak izi de dahil olmak üzere boyut minimumda tutulmalıdır, bu da daha az yeşil ve doğal alan kullanılması anlamına gelir.
- Biyokütle, rüzgar ve güneş enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesi ve kullanımının teşvik edilmesi önemlidir.
- Ekolojik sayılabilmesi için tesisin günlük kullanımının iyi organize edilmiş ve planlanmış olması gerekir.
- Binaların, sıhhi mühendislik sistemlerinin ve diğer alternatif inşaat sektörlerinin yapımında çevre dostu malzemeler ve ekolojik prosedürler kullanılmalıdır.
- Bina işletilirken çevre dostu havalandırma, enerji kullanımı ve malzeme tüketimi dikkate alınmalıdır.

Bunların yanı sıra, aşağıdaki dokuz nokta, Ken Yeang tarafından "Doğa ile Tasarım" adlı kitabında önerilen "Ekolojik Tasarım Temeli" ile özetlenmiştir (Kibert, 2016):

- Ekosistemler ve çevre, tasarımla bir bütün olarak görülmelidir.

- Biyosferin asimilasyon potansiyeli, dünyayı kapalı bir sistem olarak değerlendirirken, kaynakları korurken ve atık üretimini yönetirken göz önünde bulundurulmalıdır.
- Ekosistem ile diğer ekosistemler arasındaki bağlantı belirlenmeli ve izlenmelidir.
- Tasarımcılar her alanın kendine özgü doğal yapısını dikkate almalı ve zarar vermekten kaçınarak bundan faydalanmalıdır.
- Tasarımın bir binanın ömrü boyunca işlevselliğini etkilediğini unutmamak önemlidir.
- Binaların enerji ve malzeme üzerindeki etkileri değerlendirilmelidir.
- Gelişmiş yaşam alanları tasarlanırken doğa üzerindeki karmaşık etkilerin iyice düşünülmesi önemlidir.
- Tasarım, doğanın insan atıklarını çevreye salınmadan önce asimile etme kabiliyetini dikkate almalıdır.
- Tasarımlar, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurarak çevreyi ve mevcut kaynakları dikkate almalıdır.

Sağlam bir mimari strateji, binanın çevresindeki ekoloji üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmayı amaçlar. Ne kadar küçük ya da büyük olursa olsun, bir mahalleden bir şehre kadar herhangi bir coğrafi alan, su ve elektrik gibi kaynaklara olan talebi azaltmak için koordineli bir işbirliği hareketine katılabilir. Böylece kirlilik içermeyen ve doğaya benzer bir yapılı çevre yaratmak mümkündür. Sürdürülebilir tasarım, insan konforunu engellemek yerine, güvenli, sağlıklı, konforlu ve özellikle sakinleri ve kullanıcıları için insan üretkenliğini teşvik eden yapılarla sonuçlanacağı varsayımıyla çalışır (Çelebi, 2003).

Minimal yaklaşımlarla boyutlandırılmış, topografyaya, bitki örtüsüne ve iklime uygun olarak konumlandırılmış ve doğanın bir parçası olarak görülen binaları, kendi varlığını doğaya dayatmadan tasarlamak mümkündür. Çevredeki canlıların yaşamlarını olumsuz etkileyecek tasarım tercihlerinden kaçınmanın yanı sıra (kuşları aldatabilecek cam cepheler veya değerli bir habitatı tehlikeye atacak konum gibi), iyi tasarlanmış binalar doğal çevre üzerinde iz bırakmalı ve oradaki canlı popülasyonlarının yaşam kalitelerini korumalarına ve hatta iyileştirmelerine yardımcı olmalıdır. Bu görüşe göre, binanın ekosisteme katkısı, binanın dış cephesinin ve yakın çevresinin doğaya ne kadar benzediğine göre belirlenir. Arazideki ağaçların varlığını

korumak için tasarımda çok fazla kazı veya istinat çalışması gerektirmeyen bir topografik konum dikkate alınmalıdır. Belirli inşaat faaliyetlerinden yıllar önce arazi planlamasıyla ağaçlandırılmış, bahçesinde gölet gibi ekosistemler bulunan ve böylece yakın çevresinin ekolojisine katkıda bulunan binaların tasarımı daha da iyi örneklerdir.

Kuşkusuz sürdürülebilir bir yapı tasarlanırken insanların sağlığı ve diğer canlıların ihtiyaçları her şeyden önce gelir. Bunu sağlarken, tüm canlıların temiz havaya, doğal ısı ve ışığa, içilebilir suya erişim ve istihdam, alışveriş ve eğitim kurumlarına veya toplu taşıma araçlarına yakınlık gibi aynı temel ihtiyaçlara sahip olduğunu unutmamak önemlidir. Zararlı gazlar yayan toksik maddeler içeren malzemelerin kullanılmasından kaçınmak da önemlidir. Elbette tasarımcı tüm bunlardan tek başına sorumlu değildir; sürdürülebilir mimari için kamusal alan planlaması da bu hedefleri desteklemelidir.

2.3.4. Kültürel Sürdürülebilirlik

Birçok alanda kullanılan sürdürülebilirlik kavramı, sosyo-kültürel, bilimsel, doğal ve insan kaynaklı tüm kaynakları kapsamaktadır. Sürdürülebilir kalkınma, bu kaynakların ileriye düşünerek kullanılmasını sağlayan ve insan temelli kaynaklara saygı duyan sosyal bakış açısına sahip bir süreçtir (Gladwin, 2017). Sürdürülebilir kalkınma doğal kaynaklara, ekonomik yapıya, özgün sosyal yapıya ve benzeri birçok koşula göre farklılık göstermektedir. Sürdürülebilir kalkınma stratejileri aşağıda belirtilen birçok alanda uygulanmaktadır:

- Kentsel tasarım,
- Kültürel ve kentsel mirasın aktarımı, binaların korunması,
- Ekonomik kalkınma,
- Ekosistem yönetimi,
- Ekolojik mimari,
- Enerji tasarrufu,
- Çevre kirliliğinin önlenmesi.

Kültürel sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınmanın sosyo-kültürel boyutu olarak insan odaklıdır. Sosyo-kültürel açıdan sürdürülebilir bir sistem, kültür, yaşam ve çevre koşullarıyla uyumludur. Yerel ve geleneksel unsurları korumayı ve devam ettirmeyi amaçlar. Amacı, insana dayalı tüm yerel/bölgesel kaynak ve değerlerin gelecek nesillere aktarılmasıdır. Sürdürülebilir kalkınmanın sosyo-kültürel boyutuna

ilişkin yapılan analizlerde aşağıdaki faktörlerin sürdürülebilir kalkınmayı olumsuz etkilediği tespit edilmiştir:

- Kentleşme ve nüfus artışı,
- Kültürel mirasın kaybolması ya da olumsuz yönde değişmesi,
- Sosyal yapının bozulmasına bağlı olarak mimari dokunun bozulması,
- Kamu mimarisinin yok olmaya başlaması, özgünlüğünü yitirmesi ya da çökmesi,
- Gelişigüzel yapılaşmanın başlaması ve yerel dokunun bozulması,
- Sanayileşme ve kapitalizm (popüler kültür),
- Modernleşmeye bağlı olarak yerel değerlerin azalması,
- Seri üretim ve standartlaşmayı örnekleyen monoton mekânların oluşması,
- Aidiyet duygusunda sorunlar, insan-mekân ve kentsel alan-kentli ilişkilerinin bozulması.

Yerele yeterli önemin verilmemesi, yerel değerlerin sürdürülemez hale gelmesine ve gelecek nesillere aktarılacak somut kültürel unsurların yok olmasına neden olmaktadır. Toplumların kültürel değerlerinin kesintiye uğramadan, kaybolmadan veya azalmadan korunması için uygun yöntem ve koşulların oluşturulması gerekmektedir. Birçok kültürel ve yapısal değer kaybolması, yerel unsurların korunmasını ve gelecek nesillere aktarılmasını daha önemli hale getirmektedir (Oliver, 2002). Özellikle yerelden edinilecek bilginin güncel koşullara uygun olarak işlenmesi daha doğru bir konut kültürüne ulaşılmasını sağlayacaktır.

Kültürel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için öncelikle korunması ve yaşatılması gereken özgün kültürel unsurların tespit edilmesi gerekmektedir. Bu unsurların niteliklerini tanımlamak kolay değildir, çünkü farklı bölge ve toplumlarda önemli farklılıklar gösterirler. Ancak halkın ürettiği tarihsel-yerel ürünlerin, kentsel ve sosyal dokuyu oluşturan unsurların toplumun sürekliliğini sağlamak için yaşatılması gereken özgün değerler olduğunu belirtmek mümkündür. Bu tespitleri yaptıktan sonra bunlara zarar veren faktörlerin analiz edilmesi gereklidir. Bu faktörler sürdürülebilir kalkınma ile ilgili kültürel, yerel ve sosyal faktörler olarak belirtilmektedir.

Sonuç olarak, kültürel sürdürülebilirliği sağlamak için özgün kültürel unsurların belirlenmesi önemlidir. Bu unsurlar Rapoport (2000) tarafından belirtilen özgün kültürel unsurlardır:

- Etnik özellikler,
- Aile ilişkileri,
- Yemek alışkanlıkları,
- Örf ve adetler,
- Sosyal kimlikler,
- Davranışsal ve psiko-sosyal özellikler,
- Ev içi faaliyetler.

Belirlenen yapı özelliklerinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması, kültürel dokunun sürdürülebilirliğini sağlamakta, arkeolojik sit alanlarının korunmasına yardımcı olmakta ve yerel mimari dokunun sürdürülebilirliğini desteklemektedir. Böylece sosyal, ekonomik ve fiziksel özellikler daha anlaşılır ve aktarılabilir hale gelmektedir. Günümüzde halk tarafından yerel (geleneksel) olarak yapılan yapılar, popüler kültürün etkisiyle bozulmaya ve yok olmaya başlamıştır.

Tarihi yapıların kabul edilebilir kullanımlar sağlanarak yeniden işlevlendirilmesi, kültürel sürdürülebilirliğin sağlanmasıyla doğrudan bağlantılıdır (Kincaid, 2003). Eski bir yapının yenilenmesi, işlevlendirmenin yalnızca bir yönüdür. Yeniden işlevlendirme, bir yapıya mümkün olan en iyi kullanımı sağlayarak onu korumaya yönelik bir tekniktir.

Sürdürülebilirlikle ilgili olarak koruma ilkesinin değeri her geçen gün artmaktadır, ancak sömürü olmadan koruma sürdürülebilirlikle değil, muhafazakar düşünceyle tanımlanmaktadır (Tapan, 2007). Bu bağlamda, yapının eski kimliği yeniden kullanıma kazandırılırken göz önünde bulundurulmakta ve kültürel sürdürülebilirlik sağlanmaktadır. Sürdürülebilirlik fikrinin temeli olan ekolojik evrim süreçleri, kentsel planlama ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için kentsel ölçeğe uyarlanmalıdır. Başarılı bir işlevlendirme, çevre ve kent sakinleri tarafından kabul edilme sürecini hızlandırır ve kabul edilen yapı kullanılır, korunur ve sürdürülür.

"Sürdürülebilirlik" terimi sıklıkla ekoloji ile ilişkili olarak kullanılsa da, aslında bunlardan çok daha geniş bir fikir yelpazesini kapsamaktadır. Özellikle endüstriyel miras ve kültür arasındaki bağlantı, sürdürülebilirliğin bu fikirler için önemini

artırmaktadır. Terk edilmiş endüstriyel yapılarda geri dönüşüm teknikleri, sürdürülebilirlik, yenilikler ve sembolik değeri olan ürünler kurtarılabilir ve geleceğe taşınabilir. Bu bağlamda, kültürel miras değerlerinin korunması, özellikle küreselleşme karşısında çeşitliliğin korunmasına etkin bir şekilde katkıda bulunur. Kentsel bir ortamda dönüşümsel yaklaşımlar kullanılarak kültürel miras sürdürülebilir kılınabilir. Aşağıda, endüstriyel mirasın bu bağlamda sürdürülebilirlik açısından etkileri ve avantajları yer almaktadır:

- Miras mekanları insanların yaşama, çalışma ve seyahat etme motivasyonunu artırır.
- Çeşitli kültürel özelliklerin geliştirilmesine ve korunmasına yardımcı olur.
- Mevcut değerlerin sürdürülebilir bir şekilde kullanılması yeni değerlere olan ihtiyacı azaltır.
- Endüstriyel alanların sonraki nesillere en etkili şekilde aktarılması için çok önemlidir.

2.3.5. Kültürel Sürdürülebilirlik ile Mimari Yapı Çevresinin İlişkisi

Aynı çağ içinde bile, inşaat teknikleri, ekipman ve malzemeler gibi faktörler nedeniyle uluslar, bölgeler, şehirler ve mahalleler arasında mimaride önemli farklılıklar olabilir. Bu nedenle, teknolojik gelişmeler tarih boyunca mimari tasarımı önemli ölçüde değiştirmiş, çoğu zaman estetik ve anlambilimi üslup-yapısal bir unsur olarak dışlamıştır (Özer, 2004). Türkiye açısından bakıldığında, "bilgi" ve "kültür" terimleri sıklıkla birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Gerçekte, okur-yazar bireylerin büyük çoğunluğu için "kültür eşittir bilgi" demektir. Bu konudaki yerleşik yanılmanın ve bundan kaynaklanan kavram kargaşasının başlıca nedeni, radyo, televizyon ve okullarda düzenlenen çeşitli nitelik ve düzeydeki bilgi yarışmalarının "kültür yarışmaları" adı altında sunulmasıdır (Özer, 2004).

Kültür ve medeniyetin toplumsal varoluşun iki temel unsuru olduğunu ve biri olmadan diğersinin var olamayacağını hatırlamak önemlidir. İlk kabilelerden bu yana uygarlık, yarattığı araçlar, fırsatlar ve arzularla kültürü şekillendirmiştir. Uygarlık kültürle bir arada var olmuş ve ondan ilham almıştır. Kültürün ortaya koyduğu yeni talepler, uygarlığı bunları karşılamak için tamamen yeni çözümler, süreçler ve teknolojiler inşa etmeye sevk etmiştir. Kısa ve basit bir örnek vermek gerekirse, kültür

toplumların ruhu, canı, medeniyet ise bedenidir. Her medeniyetin kendine özgü bir kültürü vardır ve bu hem normal hem de arzu edilen bir durumdur.

Buna ek olarak, bir medeniyet tarihsel olarak geliştikçe, ikisi arasındaki dengeyi koruyacak şekilde süregelen değişim ve dönüşüme ayak uydurmak önemlidir. Dolayısıyla, her medeniyetin ve tarihinin her aşamasının kendine özgü bir kültürle ifade edilmesi ve sembolize edilmesinden daha doğal bir şey olamaz. Örneğin Mimar Sinan, hem doğal olarak gelişen bir kültür dalı olan mimariyi ait olduğu medeniyetin imkân ve ihtiyaçlarına uyarlayabildiği için hem de kendi dehası sayesinde tahtını ilelebet muhafaza edebilmiştir. Mimarlık ya da mekânı düzenleme olgusu, tarihsellik ve gelenek fikirleri sorgulanmaya başlandığında birdenbire ön plana çıkar. Gerçekten de tarihsellik ve gelenek ancak mekân aracılığıyla var olabilir; tıpkı görmenin ancak ışıkla mümkün olması gibi. Bu bakımdan, mimarlığın ya da daha genel ve kesin bir ifadeyle mekân düzenleme olgusunun tüm tarih ve gelenek söylemleri içindeki hayati işlevini tam olarak kavramak ve değerlendirmek elzemdir (Özer, 2004).

Mimarideki tarihsel çalışmalar, ister belirli binalarda ister kentsel dokularda olsun, belirli bir dönemin veya zamanın koşullarına göre şekillenir. Geçicilikleri onları sıra dışı kılar. Örneğin, “saraylarımız, köşklerimiz, ilk apartmanlarımız bambaşka türden yerleşimler için yapılmıştır. Camilerimizin bir kısmı... Çünkü her biçimi doğuran ve ona hayat veren özün yönü ilklerinde yok olmuştur. Oysa bir eserin işlevi, onun hayatietini ve canlılığını sürdüren en önemli unsurdur. Camilerde hala devam ediyor. Ancak plastik sanatların mimariye katılma hızı ve niteliği, yapısal koşullar ve malzemelerle birlikte değişmiştir.” (Özer, 2004).

On dokuzuncu yüzyılın kentli Batı toplumu, içinde bulunduğu koşullardan ve çevresinden, onlara uyum sağlayarak yeni bir kültür geliştiremeyecek kadar kopuktur. Çağdaş değerler ve gerçekler doğrultusunda, taşradan yeni gelenlerin geleneksel kültürel pratiklerini sürdürmeleri mümkün olmadığı gibi, yerleştikleri kentin eski ve yeni sakinleriyle ileriye dönük ortak bir kültürün temellerini inşa etmeleri de imkansızdır. Diğer taraftan, eski burjuva halk yeni kültürün ideallerine kararlılıkla ve inatla karşı çıkmıştır. Bu nedenle, kültürel semboller yaratırken tarihin güvenilir, güvenilir yöntemlerine güvenmek en kolay ve en pratik yol olarak benimsenmiştir. Mimarlık ise bu bakımdan, belirli bir çağın işlevselliğini modern malzeme, teknoloji ve o çağın estetik dilini kullanarak düzenlemeyi amaçlayan bir çalışma alanıdır. Gereksinimler ve olanaklar toplumdan topluma değiştiği için, diğer sanat dallarında

olduğu gibi mimarlıkta da her çağ ve dönem, kendine özgü nitelikleri yansıtan bir simgesel dünya, bir semiyotik, bir anlambilim geliştirmek zorundadır. Mimarlık, buna doğru bir şekilde yardımcı olabilirse, temsil ettiği uygarlığın gerçek, özgün, otantik bir kültür kurucusu ve göstergesi olma niteliklerini geliştirebilecektir (Özer, 2004).

Sonuç olarak, temel mimarinin veya iç mekanların düzenlenmesinin, belirli bir toplumla ilişkili çevresel faktörler veya başka bir deyişle toplum üyelerinin fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçları değerlendirilerek belirlenmesi gerektiği söylenebilir. Bir sonraki adım olan bu düzenin kaplanması veya giydirilmesi, herhangi bir biçim veya önyargı gözetmeksizin tamamlanacaktır. Teknik ve ekonomik kaygılardan etkilenecek ve estetik duyarlılıkla yoğrulacak olan çalışma, inşaat sektörünün en iyi ve en ekonomik çözümleri aradığı her gün, doğası gereği evrensellik için çabalayan bir çalışma olarak nitelendirilmektedir (Özer, 2004).

Modern mimarinin amacı, bireysel anıtlardan ziyade toplumsal gereksinimleri karşılayabilecek ortamlar inşa etmektir. Biçim sanatı modern mimar için tek başına yeterli değildir. "Günümüzün mimarı, varlığımızı etkileyen konuları ve bunlara yönelik tehditleri derinlemesine anlayan, modern insanın ihtiyaçlarının ve duygularının farkında olan, çeşitli yapı malzemeleri hakkında bilgi sahibi olan ve tüm bu bilgilere dayanarak günümüz insanının çevresini düzenleyen kişidir." (Özer, 2004). Dolayısıyla mimarlık alanının kültür, kültürel sürdürülebilirlik gibi kavramlardan bağımsız düşünülmesi mümkün değildir.

2.4. Termal Turizm

Günümüzde sağlık turizminin en önemli örneklerinden biri termal turizmdir. Genellikle tıbbi tedaviler termal turizm ile birleştirilmekte ya da tıbbi tedaviler yerine termal turizm kullanılmaktadır. Sağlık turizmi kapsamında termal turizm çok önemli bir ekonomik kazanç kaynağıdır (Karademir, Sandal ve Bilinir, 2019). Sağlık turizminin en önemli yönlerinden biri, insanların sağlıklı bir yaşam sürdürebilmeleri için stres ve fiziksel yorgunluğun azaltılmasının yanı sıra birçok rahatsızlığın tedavisine yardımcı olan termal turizmdir (Duman, 2019).

Hızla gelişen teknolojinin getirdiği çevresel değişiklikler insan yaşamını olumsuz etkilemeye başlamıştır. Sanayileşme ve kentleşmenin bir sonucu olarak toprak, su ve hava kirliliği ortaya çıkmıştır. Bu kirlilikler insanların yaşam kalitesini önemli ölçüde etkilemekte ve stres, sindirim bozuklukları, fiziksel yorgunluk,

romatizma, solunum yetmezliği ve dolaşım yetmezliğine yol açmaktadır. İnsanlar bu fiziksel ve ruhsal hastalıklara are bulmak, hem zihinlerini hem de bedenlerini dinlendirmek gibi amaçlarla termal suların bulunduğu yerlere seyahat etmekte ve termal turizm faaliyetlerinde bulunmaktadır (Duman, 2019).

Artan gelir seviyeleri ve daha fazla boş zaman ile insanlar artık çeşitli yerlerde tatil yapmayı tercih etmektedir. Görülebilecek çeşitli turistik yerler vardır ancak ziyaretçiler arasında en popüler olan alternatif turizm türlerinden biri de termal turizmdir. Termal turizmin amacı, termal sularda banyo yapmak değil, nitelikli tıp uzmanlarının gözetimi altında suyun bilinen tıbbi özelliklerini tedavi için kullanmaktır. Ayrıca dinlenme, rekreasyon, spor ve eğlence gibi olanaklar sunarak insanların formlarını koruyabilecekleri sağlıklı bir ortam yaratmayı amaçlamaktadır. Termal turizm genellikle insanlar tarafından stresi azaltmak, bazı hastalıkları iyileştirmek ve görünümelerini iyileştirmek için kullanılır. Çeşitli nedenlerden dolayı termal turizm alternatif bir seyahat şeklidir (Deniz, 2019).

Termal su kaynaklarının bir turizm faaliyeti olarak sınıflandırılabilmesi için sağladıkları sağlık tedavilerinin yanı sıra konaklama, yeme-içme, rekreasyon ve ulaşım hizmetlerini de içermesi gerekmektedir (Ünal, 2019). Kaplıcalarda yeryüzüne çıkan termal suların sıcaklığının insanların faydalanabilmesi için 20 °C'den yüksek olması gerekmektedir. Ayrıca termal suyun şifalı su olarak adlandırılabilmesi için 1 litresinde en az 1 gram mineral ve karbondioksit, hidrojen sülfür ve radon gazlarının eşdeğer değerlerinden en az birinin bulunması gerekmektedir (Karademir, Sandal ve Bilinir, 2019).

Termal turizm olarak bilinen turizm şekli, tedavi edici suların, çamurların ve faydalı mineraller içeren buharların herhangi bir fiziksel etkiye maruz kalmadan doğal olarak belirli bir sıcaklıkta yeryüzüne çıktığı elverişli iklimle sahip bölgelerde uygulanmaktadır (Başkaya, 2015). iek ve Avderen (2013) termal turizmi, su banyosu, içme, inhalasyon ve çamur banyosu gibi çeşitli tedavilerin uygulandığı bir seyahat türü olarak tanımlamaktadır. Diğer uygulamalar arasında fizik tedavi, rehabilitasyon faaliyetleri, egzersiz, psikoterapi ve diyet tedavileri yer almaktadır.

Georgiev ve Vasileva'ya (2010) göre, termal turizm faaliyetlerinin değer her geçen gün artmakta ve daha önemli hale gelmektedir. Yaşlılar ya da üçüncü yaş grubu, sağlıklarını yeniden kazanmak ve daha aktif bir yaşam sürmek için termal turizmden

faydalanmaktadır. Termal sular genellikle 65 yaş ve üzeri kişilerde romatizmal hastalıkların, eklem ve omurga anormalliklerinin tedavisinde faydalı olmaktadır (Aksu ve Aktuğ, 2011). Yatırımcıların termal turizme verdiği önem, kullanıcı tabanındaki büyümeyle birlikte artmıştır. Sonuç olarak, termal turizm sektöründe küresel çapta büyük yatırımlar yapılmaktadır (Kozak, Kozak ve Kozak, 2008). Diğer turizm türlerine kıyasla termal turizm, yatırımcılara daha fazla finansal getiri sunmaktadır. Diğer turizm türleri ile kıyaslandığında termal turizm aşağıdaki avantajlara sahiptir (Zengin ve Eker, 2016):

- Yıl boyunca hizmet verdiği için termal turizm sürekli gelir yaratmaktadır.
- İnsanlar için sağlık çok önemli bir faktördür. Bu nedenle termal turizm çok tercih edilmekte ve tesisleri giderek daha fazla dolmaktadır.
- Yıl boyunca hizmet sunarak, personeline sürekli istihdam olanağı sağlar ve işsizlik oranını düşürür.
- Termal turizm, insan sağlığını geliştiren hizmetlerin yanı sıra eğlence ve zevk amaçlı faaliyetler de sunmaktadır.
- Seyahat edenler termal turizmin yanı sıra farklı turizm türlerine de katılabildikleri için çeşitlilik yaratılır.
- Çeşitli alternatif turizm türleriyle sorunsuz bir şekilde bütünleşebilme yeteneği, bölgesel olarak istikrarlı bir turizm gelişimi sağlar.
- Termal turizm, termal kaynaklara sahip ancak turistik cazibe merkezlerinden yoksun bölgelerin tanınmasına ve gelişmesine yardımcı olur.
- Termal turizm yatırımları hızlı bir şekilde geri dönüş sağlamaktadır.
- Ayrıca, termal kaynakların ve insan sağlığının değerini anlayan ve termal turizme yaptıkları yatırımların önemini kavrayan ülkeler, önemli miktarda yabancı gelir girişi sayesinde küresel turizm endüstrisinde önemli bir konuma sahip olurlar.
- Termal tesisler, iklim koşulları elverişli, nemin ve rüzgârın olmadığı, hijyenik uygulamalar, insan sağlığı, estetik ve teknik-jeolojik açıdan tüm unsurların bir arada sergilenebileceği yerlerde oluşturulmalıdır.
- Termal turizm, hasta insanların yararlanabileceği hizmetler sunmanın yanı sıra sağlıklı insanların da kendilerini sağlıklı tutmak için kullanabilecekleri hizmetler sunmaktadır.

- Günümüzde termal sulardan sadece hastalıkların tedavisi için değil, aynı zamanda insanların sağlığını korumak ve hastalıksız bir tatil geçirmelerini sağlamak için de yararlanılmaktadır.
- Sadece termal turizm hizmeti sunan işletmeler, diğer turizm türlerine göre daha fazla para harcamaktadır. Ancak termal turizm, tüm yıl boyunca hizmet sunması ve ziyaretçilerin kalış sürelerini tedavileri için gerekli olduğu kadar uzatması nedeniyle diğer turizm türlerine kıyasla iki ila üç kat daha fazla gelir yaratabilmektedir.

2.4.1. Yalova İli Termal Bölgesi

Tarih boyunca çeşitli kültürlerden etkilenmiş olan Termal, kaplıcaları nedeniyle özellikle Roma döneminde büyük ilgi görmüş ve önem kazanmıştır. M. Ö. 2000 yılında meydana gelen büyük bir deprem sonucunda olduğu söylenen Pythia kaplıcaları, altıncı yüzyıldan bu yana kudret ve güç hamamları olarak anılmaktadır. Bunun açıklaması, yer çatlaklarından püsküren buhar ve sıcak su nedeniyle, bu yerin bir yeraltı tanrısına ait olduğuna inanılmasıdır. Kaplıca hamamları ilk olarak Kral Konstantin tarafından inşa edilmiş ve İustinianus döneminde onarılmıştır, özellikle de gençlik aşısı olarak işlev gören Yaşam İksiri, o dönemde yoğun ilgi görmüştür (Kahraman, 1991).

Zaman içinde ise Yalova'nın büyümesi, Bursa'nın Osmanlı'da başkent olması ve termal suların burada da bulunması nedeniyle engellenmiştir. Yalova'nın Bağdat yolu üzerinde olması nedeniyle İstanbul'un alınmasıyla Yalova ve kaplıcaları yeniden önem kazanmaya başlamıştır. Sultan Mecid ve Sultan Abdülhamid dönemlerinde kaplıcalar büyük önem kazanmıştır. Sultan Mecid, annesinin romatizma hastalığının tedavisinde buranın etkili olduğunu öğrendikten sonra Yaver Kasrı ile dört oda ve üç banyolu Valide Hamamı'nı yaptırmıştır. Kaplıca sularının ilk analizi İkinci Abdülhamid döneminde tamamlanmış, Nar Oteli ve sıcak su içmek için bir jakuzi inşa edilmiş ve harap haldeki dağ hamamı aslına sadık kalınarak restore edilmiştir. Bu dönemde İstanbul'dan varlıklı aileler ve hastalar yazı geçirmek, dinlenmek ve rahatlamak için Termal'e gitmişlerdir (Kilerci, 2003).

Yeni ortaklarla bir şirket kuran ve kaplıcaları geliştirmeye başlayan varlıklı bir Suriyeli olan Reşit Hayat'a kaplıcaların işletme hakkı 51 yıllığına kiralanmıştır. Firma, bir dinamo santrali inşa ederek ve Avrupa'dan uzman ustalar getirerek Termal'i tam

bir eğlence, oyun, tatil ve sağlık merkezi haline getirmiştir. 1914 yılına kadar kaplıcaları bu şirket yönetmiştir; ancak Birinci Dünya Savaşı'nın ardından kaplıcalar Yunan işgalciler tarafında kaderine terk edilmiştir. Kurtuluş Savaşı sonrasında ise Tevfik Çavuş ve üç ortağı Termal'de yeni açılan mütevazı bir oteli kiralamıştır. Atatürk, 1929 yılında Marmara bölgesini gezerken Yalova Kaplıcalarını ziyaret etmiştir. Kaplıcaların doğal güzelliği hakkında bilgi edindikten sonra, kaplıcaların Avrupa'ya örnek olacak bir su kentine dönüştürölmesi için gerekli adımların atılmasını istemiştir. Bu amaçla ünlü bir kaplıca mimarı ve mühendisi olan Brons getirilmiştir (Kilerci, 2003).

Fransa'dan getirilen Dr. Reşat Belger de kaplıca müdürü olarak seçilmiştir. İstanbul Üniversitesi Tıp Faköltesi Hidroloji ve Klimatoloji Enstitüsü'nün kurulması için, dönemin bilimsel anlayışı ile Yalova Termal'i kuran ve geliştiren Dr. Belger'e 1938 yılında profesörlük unvanı verilerek, ölkemizde kaplıca hekimliğinin çağdaş bilimsel temelde ilerlemesinin önü açılmıştır (Karagölle ve Doğan, 2002).

Ayrıca kaplıcaların kontrolü Denizyolları'na verilmiş, Büyük Otel yeniden inşa edilmiş, hamamlar yapılmış, parklar, gezi ve dinlenme yerleri, bahçeler, sulama işleri ve bir elektrik santrali kurulmuştur. Atatürk, Termal Otel'in inşasına başlanması emrini 1936'da vermiştir ancak otel Ocak 1938'e kadar faaliyete geçmemiştir. Kaplıcaların geliştirilmesi ve ekonomik olarak değeriendirilmesi cumhuriyet döneminde Termal Otel'de fizik tedavi tesislerinin inşa edilmesiyle başlamıştır.

Bulunduğu konum itibarıyla Yalova ili, Samanlı Dağları'nın kuzey eteklerinde ve Armutlu yarımadasının kuzey kıyısında yer almaktadır. Yalova ilinin beş ilçesinden birinin adı Termal'dir. Termal ilçesi Yalova il sınırları içinde olup, burada yer almaktadır. Göçmez'e (2005) göre 39 ve 40 kuzey ile 29 ve 61 doğu enlemleri arasında yer almaktadır. Yalova, güneyde Bursa (Orhangazi, Gemlik ve İznik ilçeleri) ve Gemlik Körfezi, doğuda Kocaeli, kuzey ve batıda Marmara Denizi ile çevrilidir. Yalova Termal Kaplıcaları, doğal, arkeolojik ve tarihi sit alanı olan 3.600 dönümlük bir orman içinde yer almaktadır (Göçmez 2005).

2.4.2. Tarihi Termal Büyük Otel

Türkiye'de çağdaş anlamda ilk kaplıcalar Yalova'da bulunmaktadır (Doğanay, 2001). Bunun nedenleri arasında ulaşım kolaylığı, nüfusun varlığı, cumhuriyetin ilk yıllarında kaplıca turizminin gelişmesine yönelik ilk uygulamaların bu bölgede yapılmış olması ve bu kaplıcaların çocuk felci, nevroz, nefrit, gut, karaciğer, böbrek ve safra kesesi hastalıkları gibi birçok hastalığın tedavisinde kullanılması sayılabilir. Marmara Bölgesi'ndeki kaplıcaların çoğu artık günübirlik ziyaretçilere kamp ve piknik olanakları sağlamaktadır. Bu nedenle, konaklama seçeneklerinin çeşitliliği kaplıcalara yönelik sağlık turizmini teşvik etmektedir.

Atatürk, erken cumhuriyet döneminde popüler bir tatil yeri olan Yalova'da, mevcut olanaklardan daha büyük bir otel inşa edilmesini istemiştir. Çünkü Atatürk Termal'i ünlü bir tıp merkezi haline getirmeyi amaçlamıştır. Sonuç olarak, o dönemde Akay İdaresi'nin kontrolünde olan Yalova Termal'deki bu yeni binanın inşaatına 1934 yılında başlanmıştır. Bir kez daha Atatürk'ün talimatıyla, tartışmalı yapının tasarımı için ulusal bir yarışma düzenlenir. Dönemin en parlak mimarlarından Sedat Hakkı Eldem 1935 yılında yarışmayı kazanmış ve proje ihaleye çıkarılmıştır. Aynı yıl yapımına başlanan dört katlı, 90 odalı otelin ardından Eldem için sadece mimari değil, hummalı bir çalışma başlamıştır. Eldem'in mobilyalardan kumaşlara kadar her şey için yaptığı seçimler yapıya hayat vermiştir. Sedat Hakk'ın ilk önemli kamu yapısı ve ilk eserlerinden biri olarak kabul edilen, kütle tasarımı, saçak ve balkonları ve dikey olarak hizalanmış yatay pencere sıralarıyla geleneksel Osmanlı konut mimarisini anımsatan Termal Büyük Otel'in inşası sırasında dört yıl boyunca pek çok sorun ortaya çıkmıştır. Orijinal programda böyle bir talep yer almamasına rağmen, otel içinde bir "Atatürk Odası" oluşturulması fikri ortaya atılmıştır. Atatürk ikna edilmiş ve Yalova'da zaten bir evi olduğu ve buna ihtiyacı olmadığı yönündeki itirazlarına rağmen orijinal planlarda yeni bir düzenleme yapılmıştır (Doğaner, 2001).

Ancak zaman içinde çeşitli sorunlarla da karşılaşmıştır. Öncelikle, inşaat alanındaki toprağın kötü olduğu, temellerin önemli ölçüde daha derine indirilmesi ve yeni bir bodrum katının inşa edilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu bile yetersiz kalacak ve ilk değerlendirmede belirlenen dere yatağının gömülmesi gerekecektir. Tüm bunlar yeni bir bütçe ve harcama gerektirdiği için otelin müteahhidi ile Akay

İdaresi arasında sorunlar yaşanmıştır. 22 Ocak 1938'de Termal Grand Hotel nihayet faaliyete geçmiştir; otelin ilk misafiri Atatürk'tür (Doğaner, 2001).

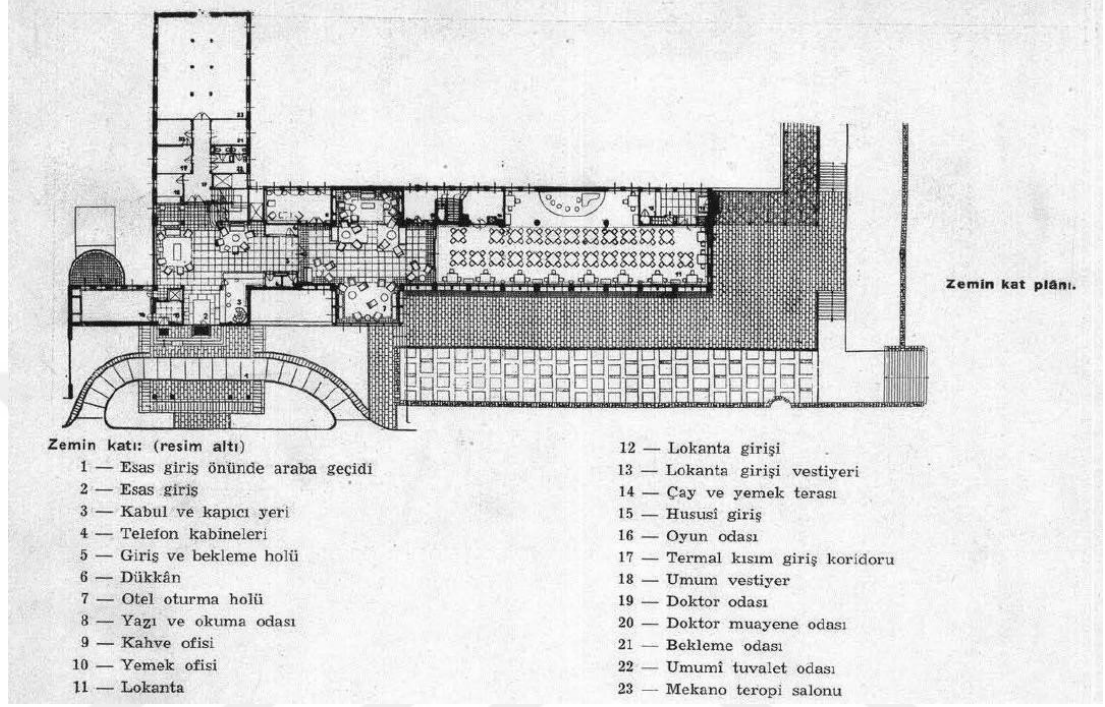
Resim 2.1. Yalova Termal Otel, 1934-1937

Kaynak: (Tanju ve Tanyeli, 2009)

Yalova Termal Otel, Eldem tarafından "Ulusal Mimarlık akımının ilk ürünü" olarak kabul edilmektedir. Yalova Termal Otel, Tanyeli'nin Türkiye'de modernizm ve geleneği başarıyla kaynaştırdığını iddia ettiği ilk önemli tasarımıdır (Tanyeli 2001). Eldem, birçok yapısında en geniş anlamda serbest planlamayı kullanmış; otel, gazino, hastane ve apartman gibi geçmişte genellikle bir benzeri bulunmayan modern yapıları tasarlarken de bunu yapmayı sevmiştir. Bu tasarımlardan biri de Yalova Termal Otel'dir. Sedad Hakkı Eldem'in Yalova Termal Otel'i, Ulusal Mimarlık Semineri'nde Anadolu sivil mimarlık eğitimi aldıktan sonra yarattığı ilk yapı olarak öne çıkmaktadır. Eldem'in adı, saçak ve çatıların kübik şekillerin üzerinde seçildiği otel mobilyalarından tekstil ürünlerine kadar yapı boyunca çeşitli yönlerde görülebilir.

Sedad Hakkı Eldem, Ulusal Mimarlık Semineri'ni yönetirken aynı zamanda böyle bir yarışmanın açılmasıyla hayal ettiği gibi bir bina inşa etme fırsatı bulmuş ve yarışma için ürettiği proje birinci seçilmiştir. Eldem, binanın bütünü ve mimari öneriyi mobilyadan tekstile kadar her açıdan derinlemesine analiz etmiştir. Mimar, çalışmalarıyla ilgili yaptığı sunumlardan birinde bu yapıdan bahsederek şunları ifade etmiştir: "Yalova için bir büyük otel projesi müsabakaya kondu. Ve bu müsabakayı da kazandım. Ve bu sefer daha şanslı oldum. Planın aynen inşa edilmesi imkanını

buldum. İnşaat iki senede bitti. Ve bu binada da istediklerimi bir dereceye kadar realize etme imkanını buldum. Binanın tamamı ile iç mobilyasını ve dekorasyonunu yapmak imkanını buldum. Ve bu şekilde meydana gelen bir bina tam tasavvur ettiğim şekilde modern bir Türk Mimarisi eseri oldu.” (Kaya, 2022). Ancak yapı, 1983’te yıkılmıştır.

Resim 2.2. Zemin Kat Planı

Kaynak: <https://www.gzt.com/amphtml/arkitekt/sivil-mimarinin-stilize-hali-yalova-termal-oteli-3687081>

Yapının neden yıkıldığına ilişkin tartışmalar söz konusudur. Eski belediye başkanlarından Cengiz Koçal, konuya ilişkin yaptığı açıklamasında, yapının “korozyon” dolayısıyla yıkıldığını belirtmiştir: “...12 Eylül Hükümeti tarafından bu tarihi bina ilk önce takviye amaçlı tamire alınmış, ihalesi yapılmış ve işe de başlanmıştı. Bu tamir aşamasında görülmüştür ki(keşke ihale yapılmadan, iyi tetkik edilip, tamirinin mümkün olmadığı saptanmış olsa idi); bütün kolonların, kirişlerin ve döşemelerin, kısacası kullanılmış bütün demirler son derece korozyona tabi olmuşlar ve kelimenin tam anlamı ile elle ovalduğunda dağılıyorlardı.(Kişisel kanaatim odur ki; bilhassa bodrum katındaki kaplıca banyo suları bu korozyonun oluşmasında büyük rol oynamıştır.) Bu paslanma demir kesitlerinin sadece dıştan bir iki milimlik kısımları değil, tüm demir kesitleri elle ovalanacak hale gelmiş ve en ufak bir çekme kuvvetini taşıyacak durumda değildi. Yıkılma kararı alınmadan önce bu tamir aşamasında Ankara'dan gelen teknik heyetle bu durumu gördüğümde, o binanın o güne kadar nasıl

ayakta kaldığına hala daha şaşarım. Yani sözün kısası o binanın onarılması gerçekten mümkün değildi. Yıkım kararını veren veya müdahil olan bir kişi olmamama rağmen, olaya şahit olan bir kişi olarak bu açıklamayı yapma ihtiyacını duydum. İşin gerçeği budur.” (yalovamiz.com, 2005). Nitekim, yapının yıkılmadan önceki incelenmesinden de çıkan sonuç benzerdir (Akyol, 2018).

Aradan geçen otuz yıla yakın bir sürenin ardından, yapı restore edilmiş ve faaliyete geçmiştir. Otelin orijinal yapısı korunmuş, ancak yenilenmesi için 20 milyon dolar harcanmıştır. Otelin dönem detaylarının korunduğu restorasyonunda 300 çalışandan oluşan özel bir ekip görev almıştır (cnnturk.com, 2010).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Amaç ve Yöntem

Çalışmada nitel araştırma metodolojisi uygulanmıştır. Saha çalışması kısmında nitel araştırma metodolojilerinde de kullanılabilen ölçek yaklaşımından yararlanılmıştır. Çalışmanın amacı, Yalova Termal Bölgesi'nin kültürel sürdürülebilirlik ve çağdaş çevre açısından durumunu değerlendirmek ve Termal Grand Otel'in korunması için bir öneri oluşturmaktır.

Çalışmanın amacı bu şekilde belirlenmiştir çünkü mimari yapıların sürdürülebilirliği söz konusu olduğunda ulusal mimarlık gerekli ilgiyi görmemekte ya da incelenmemektedir. Bu konuda literatürde göze çarpan bir eksiklik ve ihmal söz konusudur.

3.2. Evren ve Örneklem

Türkiye'nin şu anda faaliyette olan tüm termal alanları çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Örneklem olarak Yalova Termal Bölgesi seçilmiş ve çalışmada kullanılacak ölçek hem ziyaretçiler hem de yerel halktan olmak üzere 25 kişiden oluşmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Kültürel sürdürülebilirlik bağlamında bölgedeki mevcut durumu ortaya koymak için öncelikle bölgedeki otellerin oluşum süreçleri incelenmiş, ardından mimari proje ve tasarım ilkeleri ele alınmıştır. Mimari proje ve tasarım ilkeleri hakkında daha fazla bilgi edinmek için mimari proje, ilgili belgeler ve bina hakkındaki haber makalelerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, insan faktörünün kavram ve özelliklerinin analiz edilmesi, Yalova Termal Bölgesi'nde kültürel sürdürülebilirliğin garanti altına alınmasını mümkün kılacaktır.

Bu nedenle, bölgedeki otellerde konaklayan veya termal tesislere sahip olan ziyaretçilerin ve yerel halkın demografik özelliklerini ve mimari kültüre bakış açılarını anlamak zorunludur. Bu nedenle araştırmacı, çalışma konuları için iki bileşenli ve toplam 15 soruluk bir ölçek oluşturmuştur.

3.4. Verilerin Değerlendirilmesi

Bu çalışmada elde edilen veriler iki alternatif yaklaşım kullanılarak değerlendirilmiştir. Toplanan veriler, araştırmacı tarafından daha önceki çalışma bağlamında yorumlanmadan önce nitel bir incelemeden geçirilmiştir. Sonuçlar hem istatistiksel hem de niteliksel olarak yorumlanmıştır. Ölçek araştırması verileri SPSS 22 paket programında incelenerek istatistiksel değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

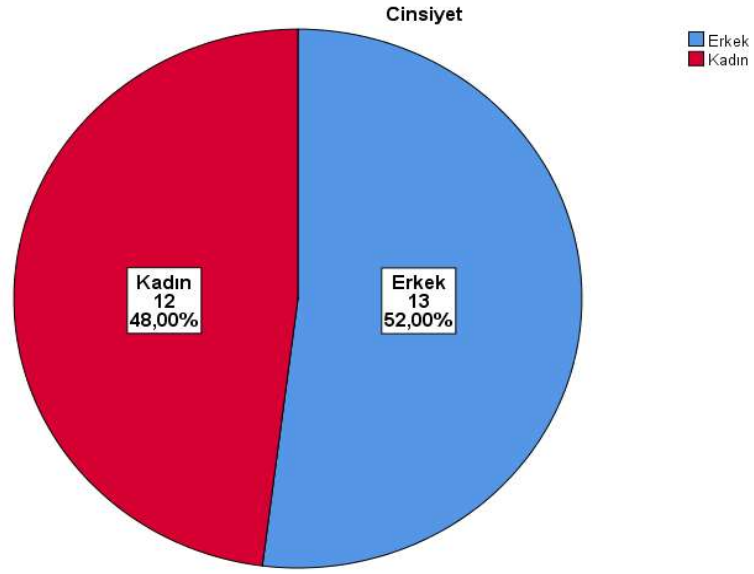
4. BULGULAR

4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Dair Bulgular

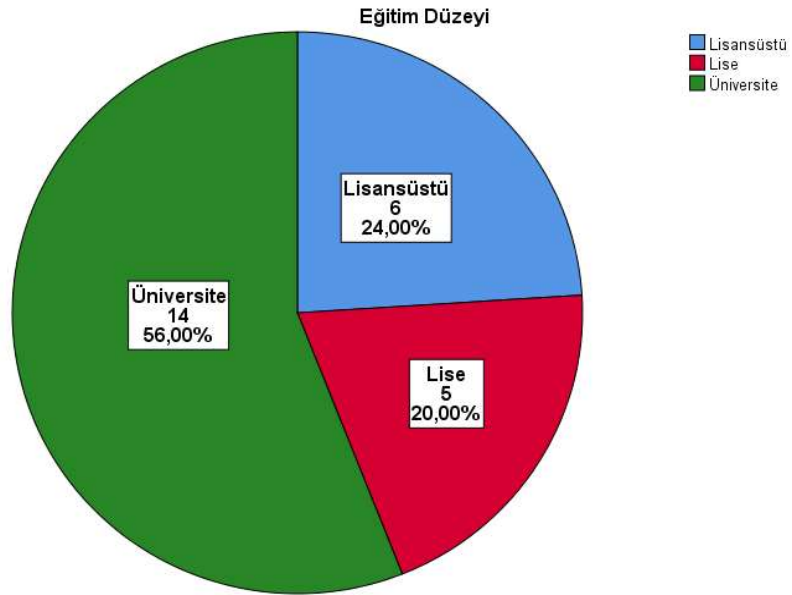
Katılımcıların yaklaşık yarısı kadın (52%), neredeyse yarısı erkekti (48%) (Şekil 1). Katılımcıların 16%'sı 18-24 yaş aralığındaydı, 28%'i 25-31 yaş aralığındaydı, 36%'sı 32-38 yaş aralığındaydı ve 20%'si 39 ve üstü yaş aralığındaydı (Şekil 4). Katılımcıların yarısından biraz fazlasının (56%) eğitim düzeyi üniversiteydi, 24%'ünün eğitim düzeyi lisansüstüydü ve 20%'sinin lise düzeyiydi (Şekil 2). Çalışmaya katılanların neredeyse yarısı (48%) Yalova'ya turistik amaçlı gelmişti, katılımcıların geri kalanı (52%) ise Yalova'da ikamet etmekteydi (Şekil 3). Katılımcıların yaklaşık yarısının (52%) gelir düzeyi (8.507 – 20.000) TL düzeyindeydi, 12%'si (0 – 8.506) TL düzeyinde, 20%'si (20.001 – 30.000) TL düzeyinde ve 16%'sının geliri 30.000 TL ve üstü düzeyindeydi (Şekil 5) (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerinin Dağılımları

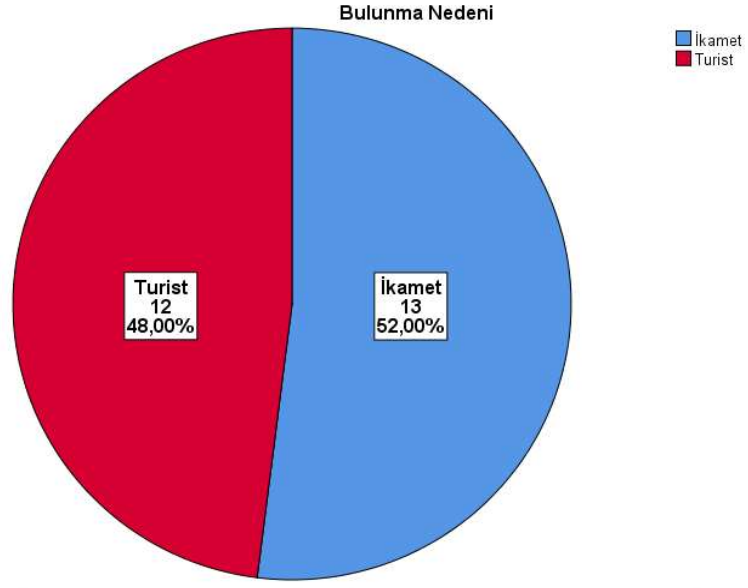
		n	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	13	52%
	Kadın	12	48%
Yaş	18-24	4	16%
	25-31	7	28%
	32-38	9	36%
	39+	5	20%
Eğitim Düzeyi	Lisansüstü	6	24%
	Lise	5	20%
	Üniversite	14	56%
Bulunma Nedeni	İkamet	13	52%
	Turist	12	48%
Gelir Seviyesi	0-8.506 TL	3	12%
	20.001-30.000 TL	5	20%
	30.000 TL ve üstü	4	16%
	8.507-20.000 TL	13	52%

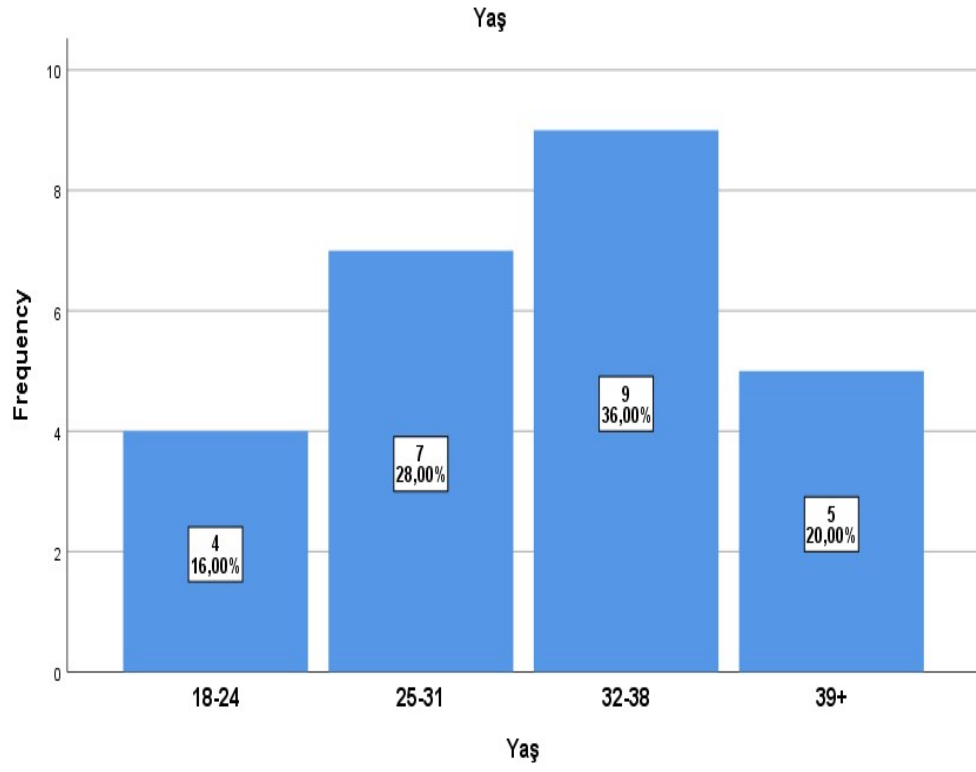
Şekil 1. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı Pasta Grafiği

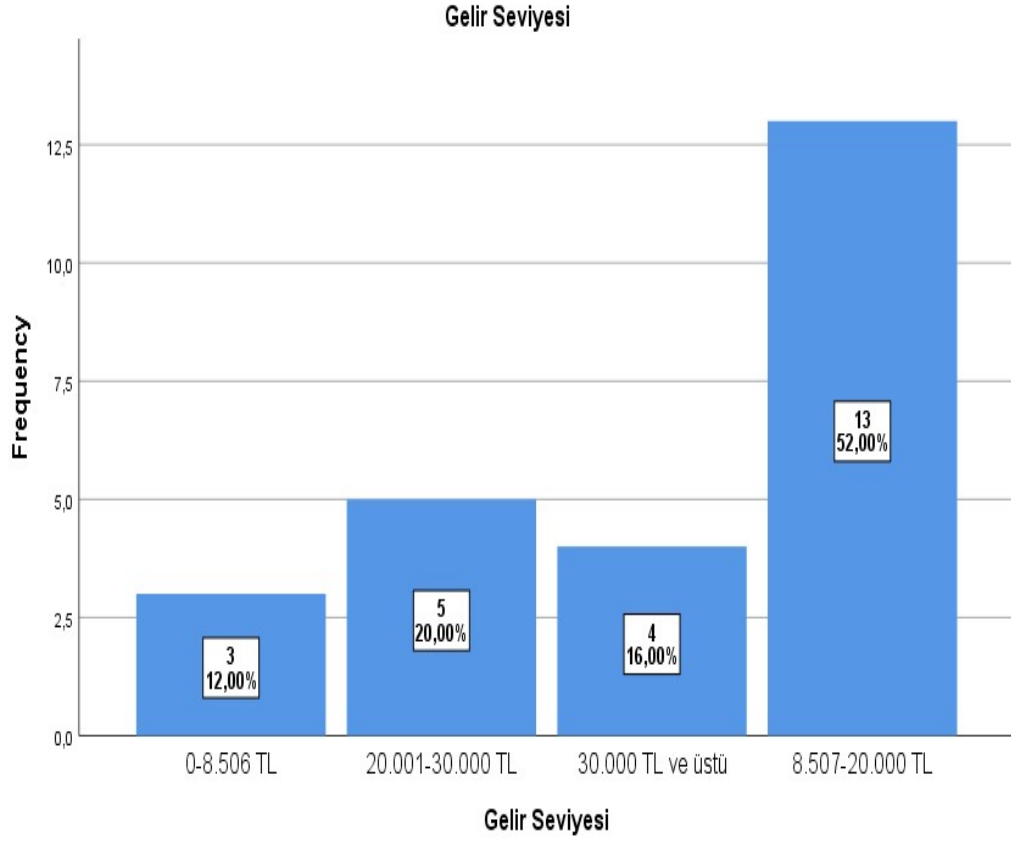
Şekil 2. Katılımcıların Eğitim Düzeyi Dağılımı Pasta Grafiği

Şekil 3. Katılımcıların Yalova’da Bulunma nedeni Pasta Grafiği

Şekil 4. Katılımcıların Yaş Dağılımı Sütun Grafiği

Şekil 5. Katılımcıların Gelir Seviyesi Dağılımı Sütun Grafiği

4.2. Katılımcıların Kültürel Sürdürülebilirlik Ölçeği Puanları ve Büyük Termal Otel'e İlişkin Görüşleri

Katılımcıların Kültürel Sürdürülebilirlik Ortalama Puanlarının ortalaması 3.24, standart sapması 0.49'du. Ölçek puanlarının dağılımı normal dağılıma göre biraz sivri (Basıklık = 1.254) olmasına rağmen, Shapiro-Wilk normallik testi sonuçları ölçek puanlarının normal dağıldığını göstermiştir ($p = 0.275$). Büyük Termal Otel'in Ortalama Sürdürülebilirlik Puanının ortalaması 4.36, medyanı 4.50, standart sapması 0.59'du ve normal dağılım göstermiyordu ($p = 0.007$) (Tablo 2). Katılımcıların Büyük Termal Otel'inin sürdürülebilirlik puan ortalaması oldukça yüksektir, bu durum otelin mimarisinin katılımcılar tarafından beğenildiği ve yapının mimarisinin korunmasını desteklediklerini göstermektedir.

Tablo 2. Kültürel Sürdürülebilirlik Ölçeği Ortalama Puanları ve Büyük Termal Otel'in Ortalama Sürdürülebilirlik Puanlarının Dağılımı

	Ortalama	Medyan	SS	Çarpıklık (Basıklık)	S-W Test İst.	P değeri
Kültürel Sürdürülebilirlik Ortalama Puanı	3.24	3.25	0.49	-0.115 (1.254)	0.952	0.275
Büyük Termal Otel'in Ortalama Sürdürülebilirlik Puanı	4.36	4.50	0.59	-0.580 (-0.474)	0.880	0.007

4.3. Katılımcıların Kültürel Sürdürülebilirlik Ölçeği Puanlarının Ve Büyük Termal Otel'ine Verdikleri Sürdürülebilirlik Puanlarının Gruplar Arasında Karşılaştırmaları

Çalışmanın örneklem hacmi küçük olduğundan, demografik özelliklerine göre oluşturulan gruplarında hacimleri oldukça küçüktü. Bu nedenle gruplar arası karşılaştırmalarda parametrik olmayan analiz teknikleri tercih edilmiştir. İki grup arasında yapılan karşılaştırmalarda Mann Whitney U testi, ikiden fazla grup arasında yapılan karşılaştırmalarda Kruskal Wallis testi kullanılmıştır.

Erkekler ve kadınların kültürel sürdürülebilirlik puanları arasında fark olup olmadığı araştırmak amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı bulunmuştur, $U = 52.500$, $p = 0.163$. Kadınlar ile erkekler arasında Büyük Termal Otel'i için verdikleri sürdürülebilirlik puanları açısından da istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı bulunmuştur, $U = 60.000$, $p = 0.310$ (Tablo 3).

Tablo 3. Sürdürülebilirlik Puanlarının Cinsiyetlere Göre Gruplar Arası Karşılaştırmaları

	Erkek (n =13)		Kadın (n = 12)		Test İst.	p değeri
	Ortalama	SS	Ortalama	SS		
Kültürel Sürdürülebilirlik Ortalama Puanı	3.15	0.53	3.32	0.45	52.500	0.163
Büyük Termal Otel'in Sürdürülebilirlik Puanı	4.46	0.59	4.25	0.58	60.000	0.310

Katılımcıların sürdürülebilirlik puanlarının yaş gruplarına göre farklılık gösterip göstermediğini araştırmak üzere yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda hem Kültürel Sürdürülebilirlik Puanlarının ($H(3) = 3.008, p = 0.390$) hem de Büyük Termal Otel'i için verdikleri sürdürülebilirlik puanlarının ($H(3) = 1.385, p = 0.709$) yaş gruplarına göre farklılık göstermediği bulunmuştur (Tablo 4).

Tablo 4. Sürdürülebilirlik Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Gruplar Arası Karşılaştırmaları

	18-24 yaş (n = 4)		25-31 yaş (n = 7)		32-38 yaş (n = 9)		39+ yaş (n = 5)		Test. İst.	p değeri
	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS		
Kültürel Sürdürülebilirlik Ortalama Puanı	2.91	0.51	3.30	0.23	3.22	0.59	3.43	0.55	3.008	0.390
Büyük Termal Otel'in Sürdürülebilirlik Puanı	4.13	0.48	4.43	0.84	4.39	0.55	4.40	0.42	1.385	0.709

Katılımcıların sürdürülebilirlik puanlarının eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini araştırmak üzere yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda hem Kültürel Sürdürülebilirlik Puanlarının ($H(2) = 1.756, p = 0.416$) hem de Büyük Termal Otel'i için verdikleri sürdürülebilirlik puanlarının ($H(2) = 3.859, p = 0.145$) eğitim düzeylerine göre farklılık göstermediği bulunmuştur (Tablo 5)

Tablo 5. Sürdürülebilirlik Puanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Gruplar Arası Karşılaştırmaları

	Lisansüstü (n = 6)		Lise (n = 5)		Üniversite (n = 14)		Test İst.	P değeri
	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS		
Kültürel Sürdürülebilirlik Ortalama Puanı	3.40	0.59	2.95	0.81	3.27	0.24	1.756	0.416
Büyük Termal Otel'in Sürdürülebilirlik Puanı	4.75	0.42	4.20	0.57	4.25	0.61	3.859	0.145

Turistlerin ve Yalova'da ikamet edenlerin kültürel sürdürülebilirlik puanları arasında fark olup olmadığı araştırmak amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı bulunmuştur, $U = 51.000$, $p = 0.140$. Gruplar arasında Büyük Termal Otel'i için verdikleri sürdürülebilirlik puanları açısından da istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı bulunmuştur, $U = 62.500$, $p = 0.382$ (Tablo 6).

Tablo 6. Sürdürülebilirlik Puanlarının Yalova'da Buluma Nedenine Göre Gruplar Arası Karşılaştırmaları

	İkamet (n = 13)		Turist (n = 12)		Test İst.	p değeri
	Ort.	SS	Ort.	SS		
Kültürel Sürdürülebilirlik Ortalama Puanı	3.37	0.33	3.09	0.60	51.000	0.140
Büyük Termal Otel'in Sürdürülebilirlik Puanı	4.31	0.43	4.42	0.73	62.500	0.382

Katılımcıların sürdürülebilirlik puanlarının gelir düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini araştırmak üzere yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda hem Kültürel Sürdürülebilirlik Puanlarının ($H(3) = 3.706$, $p = 0.295$) hem de Büyük Termal

Otel'i için verdikleri sürdürülebilirlik puanlarının ($H(3) = 0.212$, $p = 0.976$) gelir düzeylerine göre farklılık göstermediği bulunmuştur (Tablo 7).

Tablo 7. Sürdürülebilirlik Puanlarının Gelir Düzeylerine Göre Gruplar Arası Karşılaştırmaları

	0-8.506TL (n = 3)		20.001- 30.000TL (n = 5)		30.000TL ve üstü (n = 4)		8.507- 20.000TL (n = 13)		Test İst.	p değeri
	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS		
Kültürel Sürdürülebilirlik Ortalama Puanı	3.04	0.19	3.15	0.36	3.63	0.51	3.19	0.55	3.706	0.295
Büyük Termal Otel'in Sürdürülebilirlik Puanı	4.33	0.29	4.30	0.84	4.50	0.41	4.35	0.63	0.212	0.976

Katılımcıların Kültürel Sürdürülebilirlik puanları ile Büyük Termal Otel'i için verdikleri sürdürülebilirlik puanları arasında doğrusal ilişki olup olmadığını araştırmak amacıyla yapılan korelasyon testi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır, $r = 0.146$, $p = 0.485$.

5. TARTIŞMA

Mimari yeniden yapılanmanın ana ilkelerinden biri kültürel sürdürülebilirliktir. Bu fikrin önemi mimarlık alanında giderek artmaktadır. Eski yapıların bakımı ve yenilenmesi sırasında, mimari ve inşaat sektörleri kültürel değerleri de içermelidir. Mimari, bir toplumun kültürel tarihinin aktarılmasında önemli bir rol oynar, bu nedenle sürdürülebilirliğin korunması mimari rehabilitasyon projelerinin başarısı için elzem hale gelir. Mevcut bir yapıyı restore ederken veya yeniden inşa ederken, kültürel sürdürülebilirlik yerel talepleri, tarihsel uygunluğu ve kültürel değerleri dikkate alır. Bu strateji, tarihi yapıları gelecek nesiller için korumaya çalışırken aynı zamanda modern talepleri karşılamak için en yeni tasarım ve inşaat tekniklerini kullanır.

Mimari projelerin kültürel sürdürülebilirliğe ulaşması için bazı temel kurallar vardır. Bunlardan ilki, yapıların orijinal yapısını korumaktır. Bu, mümkün olduğunca çok sayıda orijinal bileşenin ve yapısal unsurun korunmasını gerektirir. Restorasyon sürecinde tarihi binanın bütünlüğünü ve karakterini tehlikeye atabilecek müdahalelerden kaçınılmalıdır. Eğer yeniden inşa gerekiyorsa, dokunun sadeliğini ve özgünlüğünü korumak önemlidir (İnceoğlu, 2013).

Yerel halkın katılımı bir başka ilkedir. Yerel toplumun kültürel değerlerine saygı gösterilmeli ve bir bina tasarlanırken onların görüşleri dikkate alınmalıdır. Bu, toplumsal bir uzlaşa yaratılmasına yardımcı olur ve projenin yerel toplum tarafından sahiplenilmesini sağlar. Yöresel sanatçı ve zanaatkarların yeteneklerinden faydalanmak, yerel ekonomiyi desteklemek ve geleneksel yapı tekniklerinin hayatta kalmasını sağlamak kültürel sürdürülebilirlik için çok önemlidir.

Çevresel sürdürülebilirlik tüm mimari yeniden inşa projelerine dahil edilmelidir. Yeniden inşa veya restorasyon sürecinde çevresel etkiler ve enerji verimliliği dikkate alınmalıdır. Enerji tasarruflu malzemelerin kullanılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının dahil edilmesi ve uygun su ve atık yönetimi gibi çevresel hususlar göz önünde bulundurulmalıdır. Bu, mimari rehabilitasyon projelerinin sürdürülebilir bir şekilde yürütülmesini ve çevre üzerindeki olumsuz etkilerin asgari düzeyde tutulmasını garanti eder (Asımgil, 2016).

Sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik kültürel sürdürülebilirlikle ilişkilidir. Yerel toplumun talepleri karşılanmalı, sosyal bağlar güçlendirilmeli ve mimarlık alanındaki girişimler kârlı olmalıdır. Bu da projelerin yerel kültürel ve sanatsal çabaları teşvik etmesi, turizm potansiyelini geliştirmesi ve yerel iş olanaklarına katkıda bulunması anlamına gelmektedir. Bununla birlikte, projeler uzun vadeli bakım ve işletme maliyetleri göz önünde bulundurularak mali açıdan uygulanabilir olmalıdır (Akkar, 2006). Mimari yeniden inşa projelerinin kültürel sürdürülebilirlik değerine uygun olarak gerçekleştirilmesinin çeşitli faydaları vardır. Bunlar arasında kentsel canlandırma girişimlerinin teşvik edilmesi, kültürel mirasın korunması, toplum kimliğinin geliştirilmesi ve turizm potansiyelinin artırılması yer almaktadır. Sürdürülebilir mimari yöntemlerin kullanılması, çevresel etkinin azaltılması ve enerji tasarrufu gibi ekolojik avantajlara da sahiptir.

Ancak kültürel sürdürülebilirlikle ilgili bazı sorunlar da mevcuttur. Bütçe kısıtlamaları, tarihi dokuyu restore etmenin zorluğu ve yerel nüfusun farklı bakış açılarının başarılı bir şekilde dengelenmesi bu zorluklardan bazılarıdır. Ayrıca, tarihi dokunun esnekliği ile çağdaş ihtiyaç ve talepleri karşılayacak şekilde uyarlanması arasında dikkatli bir denge kurulması gerekmektedir.

Mimari yeniden yapılandırma projeleri, kültürel sürdürülebilirliğin temel öncüllerine bağlı kalmalıdır. Bu strateji, tarihi yapıların korunması, mahallenin ihtiyaçlarının karşılanması ve ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliğin garanti altına alınması gibi önemli unsurları dikkate alır. Kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması, mimari yeniden yapılandırma girişimleri yoluyla gerçekleştirilebilir. Ancak bu girişimlerin başarılı olabilmesi için çok sayıda tarafın işbirliği yapması, uzmanların ve yerel toplulukların sürece dahil edilmesi ve sürdürülebilirlik ilkelerinin dikkate alınması gerekmektedir.

Mimari rekonstrüksiyon projelerinin kültürel açıdan sürdürülebilir olması için disiplinler arası bir yaklaşıma sahip olması gerekir. Mimarlar, restorasyon uzmanları, tarihçiler, yerel toplum temsilcileri ve diğer ilgili taraflar birlikte, projenin kültürel değerlere saygılı, aynı zamanda görsel açıdan hoş ve pratik olacak şekilde yürütülmesini sağlamalıdır. Bu prosedürün önemli bir parçası da araştırma ve belgeleme aşamasıdır. Projenin temeli, tarihi binanın orijinal halinin anlaşılması, yapı malzemelerinin ve yöntemlerinin belirlenmesi, eski kayıtların ve resimlerin analiz

edilmesi ve binayı etkileyen çevresel unsurların araştırılmasıdır. Restorasyon veya yeniden inşa sürecinde doğru seçimlerin yapılması bu bilgi sayesinde mümkün olur.

Tasarım aşamasında orijinal mimari tarzı ve karakteri koruyan bir strateji kullanılmalıdır. Mevcut bir yapıda, tarihi öneminden ödün vermeden uyumlu değişiklikler veya yeni eklemeler yapılabilir. Bu, mimarın yaratıcı olmasını ve yeni kullanımlar ile tarihi yapı arasında bir denge kurmasını gerektirir. Projenin kültürel sürdürülebilirlik açısından başarılı olabilmesi için binanın orijinal kullanımının korunması veya yeni bir işlev eklenmesi gerekir. Uygulama aşamasında bölgesel zanaatkarların ve zanaatkarların yeteneklerinden faydalanmak çok önemlidir (Görgülü, 2009). Geleneksel inşaat yöntemlerinin kullanılmasıyla yerel ekonomi canlanır ve bu becerilerin genç nesillere aktarılması da sağlanır. Atık yönetimi, su verimliliği ve enerji verimliliği gibi çevresel hususlar da dikkate alınmalıdır. Projenin çevresel sürdürülebilirlik açısından performansı, malzeme seçimi, enerji tasarrufu ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı gibi faktörlerden etkilenir.

Proje tamamlandıktan sonra bakım ve yönetim prosedürü çok önemlidir. Tarihi yapıların düzenli bakımı, restorasyonun etkisinin çok uzun bir süre devam etmesini sağlar. Projenin mahalle üzerinde etki yaratmaya devam etmesini sağlamak için, mahalle halkının katılımını sağlamak da çok önemlidir. Mahallelinin tarihi yapının kullanımına katılması sosyal ilişkileri geliştirir ve projenin uzun vadede uygulanabilirliğini garanti altına alır. Turizm potansiyeli olan projelerde, mahalle ekonomisini desteklemek ve yerel halk arasında turizmi teşvik etmek çok önemlidir (Görgülü, 2009).

Mimari rekonstrüksiyon projelerinde kültürel sürdürülebilirlik, orijinal yapının korunması, mahallenin ihtiyaçlarının karşılanması ve çevresel ve ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanması gibi önemli hedefleri kapsar. Bu hedefler uzmanların yardımı, toplum katılımı ve disiplinler arası bir strateji ile gerçekleştirilmelidir. Projelerin planlama, tasarım, uygulama ve yönetim aşamalarında kültürel sürdürülebilirlik kavramlarının gözetilmesi çok önemlidir. Mimari restorasyon girişimleri, kültürel mirasın korunması, toplum kimliğinin güçlendirilmesi ve sürdürülebilir kalkınmanın ilerletilmesi için muazzam bir potansiyele sahiptir. Nitekim projelerin başarısı, geçmişi geleceğe taşıırken toplumun ihtiyaçlarını ve değerlerini dikkate alarak çevresel ve ekonomik etkilerini en aza indirmeye bağlıdır.

6. SONUÇLAR

Kültürel sürdürülebilirlik, mimari rekonstrüksiyon çalışmalarının temel bir ilkesidir ve mimarlık disiplini içinde giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bu kavram, tarihi yapıların korunması ve restore edilmesi sürecinde kültürel değerleri dikkate almayı amaçlar. Mimarlık, bir toplumun kültürel mirasının aktarılmasında önemli bir role sahiptir ve bu nedenle sürdürülebilirlik, mimari rekonstrüksiyon projelerinin başarısı için temel bir gereklilik haline gelmiştir.

Tarihi yapılar, bir toplumun geçmişiyle bağlantı kurmasını ve kültürel mirasını gelecek nesillere aktarmasını sağlar. Bu yapıların korunması, sadece tarihi ve estetik değerlerin muhafaza edilmesi anlamına gelmez, aynı zamanda toplumun kimlik duygusunun güçlendirilmesine, sosyal bağların korunmasına ve yerel ekonominin desteklenmesine katkıda bulunur. Bu nedenle, mimari rekonstrüksiyon projelerinde kültürel sürdürülebilirliğin sağlanması büyük bir öneme sahiptir. Kültürel sürdürülebilirliği sağlamak için mimari rekonstrüksiyon projeleri çeşitli ilkeleri göz önünde bulundurmalıdır. Bunlardan ilki, yapıların tarihi dokusunu korumaktır. Restorasyon sürecinde, orijinal malzemelerin ve yapısal özelliklerin mümkün olduğunca korunması önemlidir. Böylece, yapıların geçmişteki özelliklerini ve karakteristiklerini yansıtan bir şekilde yeniden canlandırılabilir. Eğer yeniden inşa gerekiyorsa, tarihi dokunun sadeliği ve özgünlüğü korunmalıdır. Diğer bir ilke, yerel toplumun katılımıdır.

Mimarlık projeleri, yerel halkın kültürel değerlerine saygı duymalı ve onların görüşlerini dikkate almalıdır. Bu, toplumsal bir mutabakatın sağlanması için önemlidir ve yerel halkın projeye sahip olmasını sağlar. Aynı zamanda, yerel zanaatkârların ve ustaların yeteneklerini kullanmak, yerel ekonomiyi desteklemek ve geleneksel yapım yöntemlerinin devamını sağlamak da kültürel sürdürülebilirlik açısından önemlidir. Yerel zanaatkârlar, tarihi yapıların orijinal malzemelerini kullanma konusunda uzmanlaşmışlardır ve bu becerilerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması büyük bir önem taşır.

Sürdürülebilirlik aynı zamanda çevresel faktörleri de içerir. Mimarlık projeleri, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, su ve atık yönetimi gibi konuları dikkate almalıdır. Tarihi yapıların enerji verimliliğini artırmak için yalıtım ve iklimlendirme gibi önlemler alınabilir. Ayrıca, güneş panelleri gibi yenilenebilir enerji kaynakları projeye entegre edilebilir. Su ve atık yönetimi ise yapıların çevresel etkilerini azaltmak için önemli bir rol oynar. Mimari rekonstrüksiyon projelerinde kültürel sürdürülebilirliği sağlamak için disiplinler arası bir yaklaşım gerekmektedir. Mimarlar, restorasyon uzmanları, tarihçiler, yerel toplum temsilcileri ve diğer paydaşlar bir araya gelerek projeyi planlamalı ve uygulamalıdır. Bu süreçte araştırma, belgeleme ve analiz önemli adımlardır. Yapının tarihi durumunu anlamak, yerel toplumun ihtiyaçlarını ve beklentilerini değerlendirmek, projenin temelini oluşturur.

Bu bağlamda kültürel sürdürülebilirlik, mimari rekonstrüksiyon projelerinin başarısı için temel bir ilkedir. Bu ilke, tarihi yapıların korunması, yerel toplumun katılımı, yerel ekonominin desteklenmesi, çevresel faktörlerin dikkate alınması gibi unsurları içerir. Mimari rekonstrüksiyon projeleri, kültürel mirasın korunması, toplumun kimlik duygusunun güçlendirilmesi ve gelecek nesillere aktarılması açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu projelerin başarılı olabilmesi için paydaşların işbirliği, uzmanların katkısı ve sürdürülebilirlik ilkelerinin gözetilmesi gerekmektedir. Bu sayede, mimari rekonstrüksiyon projeleri kültürel sürdürülebilirlik hedeflerine uygun bir şekilde gerçekleştirilebilir.

Mimari rekonstrüksiyon projelerinde kültürel sürdürülebilirliğin önemi vurgulanmalı ve projelerin bu ilkeye uygun olarak planlanması gerekmektedir. Projelerin başarısı, tarihi yapıların korunması ve toplumun bu yapılarla bağını güçlendirmesiyle ölçülür. Bu nedenle, mimarlar ve diğer uzmanlar, tarihi yapıların tüm yönlerini incelemeli ve onları tam anlamıyla anlamaya çalışmalıdır.

Sonuç olarak, mevcut araştırma kapsamında elde edilen sonuçlarda görüldüğü üzere mimari yapılar, toplumun tarihle bağ kurabilmelerinde oldukça önemli araçlardır. Başka bir ifadeyle, mimari yapılar, bir toplumun tarihsel devamlılığının görsel bir ifadesidir. Bu yapılar, geçmiş nesillerin kültürel ve mimari mirasının günümüze kadar taşınmasını sağlar. Tarihsel devamlılık, bir toplumun kimliğini ve köklerini koruma çabasını temsil eder. Mimari yapılar, geçmişten gelen bir bellek işlevi görerek, bir toplumun değerlerini ve kültürel birikimini gelecek nesillere aktarır. Tarihsel devamlılık, mimari yapıların korunması ve restorasyonu ile sağlanır. Bu

süreçte, mimarlar ve restorasyon uzmanları, orijinal yapıyı analiz eder ve tarihi belgeler, fotoğraflar ve kaynaklar aracılığıyla tarihsel detayları ortaya çıkarır. Bu analizler, yapının aslına uygun olarak restore edilmesi için temel bilgileri sağlar. Restorasyon sürecinde, orijinal malzemelerin kullanılması, yapısal özelliklerin korunması ve tarihi dokunun sadeliği ve özgünlüğünün korunması gibi ilkeler gözetilir. Mimari yapılar, tarihsel devamlılığı sadece geçmişe ait bir anı olarak değil, günümüzdeki yaşamın bir parçası olarak da taşır. Bu nedenle, tarihi yapılara yeni işlevler atanırken, bu işlevlerin orijinal yapının karakterini ve bütünlüğünü koruması önemlidir.

7. ÖNERİLER

Yalnızca mevcut çalışma açısından değil, aynı zamanda kültürel sürdürülebilirlik ve mimari rekonstrüksiyona ilişkin öneriler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Rekonstrüksiyon sürecinde, tarihi yapının orijinal karakteristiklerinin ve özgünlüğünün mümkün olduğunca korunması büyük önem taşır. Bu, orijinal malzemelerin kullanılması, yapının mimari detaylarının korunması ve yapısal özelliklerinin iyi analiz edilmesini gerektirir. Rekonstrüksiyonun yapının tarihi değerini yansıtacak şekilde gerçekleştirilmesi, kültürel sürdürülebilirlik ilkesine uygunluk sağlar.
- Rekonstrüksiyon projeleri, yerel toplumun kültürel değerlerine saygı duymalı ve onların projeye katılımını sağlamalıdır. Yerel halkın görüşleri, yapılan değişikliklerin kabul edilebilirliği ve yapının yeni işlevlerinin belirlenmesinde önemlidir. Toplumun proje sürecine dahil edilmesi, projenin sürdürülebilirliğini ve toplumun yapının sahiplenmesini artırır.
- Rekonstrüksiyon sürecinde çevresel faktörlerin dikkate alınması önemlidir. Enerji verimliliği, su tasarrufu, atık yönetimi gibi çevresel sürdürülebilirlik ilkelerinin uygulanması, tarihi yapıların çevresel etkilerini azaltmaya yardımcı olur.
- Rekonstrüksiyon projeleri, yerel toplumun tarihi yapıların değerini anlaması ve koruma çabalarına katkıda bulunması için eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerini içermelidir. Yerel halkın tarihi yapının önemini kavraması, yapıya sahip çıkmasını ve koruma çabalarına destek olmasını sağlar. Eğitim programları, seminerler, sergiler ve etkinlikler aracılığıyla toplumun bilinçlenmesi hedeflenmelidir.
- Rekonstrüksiyonun tamamlanmasının ardından yapıların düzenli olarak izlenmesi ve bakımının yapılması, kültürel sürdürülebilirlik açısından önemlidir. Yapıların sağlam kalması ve korunmasının devam etmesi için düzenli bakım ve onarımların yapılması gerekmektedir. Bu süreç, yapının uzun

sürekli dayanıklılığını sağlar ve gelecek nesillere aktarılmasını destekler. Bakım çalışmaları, yapısal sorunların erken tespit edilmesine ve çözülmesine olanak tanır. Ayrıca, koruyucu tedbirlerin alınması, çevresel etkilerin minimize edilmesine yardımcı olur.

- Tarihi yapıların rekonstrüksiyon projeleri, farklı disiplinler arasında işbirliği gerektiren karmaşık süreçlerdir. Mimarlar, restorasyon uzmanları, mühendisler, tarihçiler, antropologlar, arkeologlar ve yerel toplum temsilcileri gibi farklı uzmanlık alanlarından kişilerin bir araya gelerek çalışması önemlidir. Bu disiplinler arası yaklaşım, projenin tüm yönlerinin dikkate alınmasını ve kültürel sürdürülebilirliğin sağlanmasını sağlar.
- Rekonstrüksiyon projeleri öncesinde detaylı bir araştırma ve belgeleme çalışması yapılmalıdır. Tarihi yapının geçmişi, mimari özellikleri, orijinal durumu ve değişimleri hakkında kapsamlı bir araştırma yapılmalı ve bu bilgiler doğru bir şekilde belgelenmelidir. Bu çalışmalar, rekonstrüksiyon sürecinde karar verme sürecini bilimsel verilere dayandırır ve yapıyı orijinal durumuna en yakın şekilde restore etmeyi sağlar.

Sonuç olarak, tarihi yapıların rekonstrüksiyonu kültürel sürdürülebilirlik ilkesine uygun bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Orijinal karakteristiklerin korunması, yerel toplumun katılımı, çevresel sürdürülebilirlik, eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri, düzenli bakım ve çok disiplinli bir yaklaşım bu süreçte önemli rol oynar. Bu önerilerin dikkate alınması, tarihi yapıların korunması ve gelecek nesillere aktarılmasında başarıyı sağlar ve kültürel mirasımızın sürdürülebilirliğini destekler.

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU

Tarih: 22.06.2023

Sayı: 05

Konu: Etik Kurulu İzni

Sayın Metchan BİLGİÇ

Yapmış olduğunuz başvuru **SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU** tarafından incelenmiş beraber planladığınız/planlamış olduğunuz *“Kültürel Değerlerin Mimari Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi”* başlıklı çalışmanız kurulumuzun 22.06.2023 tarihli toplantısında etik yönden uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize sunarım.

Etik kurul başkanının adı
Zeynep Aslı ALICI
Etik Kurulu Başkanı

Ek: Etik Kurulu Kararı

5. Levent Mahallesi, 15 Temmuz Şehitler Caddesi, No:14/12 34060 Eyüp sultan – İSTANBUL
Tel:02129242444 | Faks: 02129997852
e-mail: info@halic.edu.tr /www.halic.edu.tr

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU

Tarih: 22.06.2023

Karar No: 05

Toplantı Sayısı:05

Metehan BİLGİÇ 'in *"Kültürel Değerlerin Mimari Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi"* başlıklı çalışması incelendi, yapılan inceleme sonucunda çalışmanın etik yönden uygun olduğuna karar verildi.

Adı-Soyadı	Alanı	Kurumu	Araştırma ile İlişkisi	Toplantıya Katılma	İmza
Prof. Dr. Zeynep Aslı ALICI	Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Bölümü	Haliç Üniversitesi	Var ☐ Yok ☐	Evet ☒ Hayır ☐	
Doç. Dr. Melek YILMAZ ŞENGÜL	Elektrik Elektronik Mühendisliği Bölümü	Haliç Üniversitesi	Var ☐ Yok ☐	Evet ☒ Hayır ☐	
Doç. Dr. MUSTAFA Cebrail SADAKOĞLU	Görsel İletişim ve Tasarım Bölümü	Haliç Üniversitesi	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☒	
Doç. Dr. Püren AKÇAY	Beden Eğitimi ve Spor Bölümü	Haliç Üniversitesi	Var ☐ Yok ☐	Evet ☒ Hayır ☐	
Dr.Öğr.Üyesi Cengiz KARATAŞ	Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Bölümü	Haliç Üniversitesi	Var ☐ Yok ☐	Evet ☒ Hayır ☐	
Dr.Öğr.Üyesi Ebru PEHLİVAN	Psikoloji Bölümü	Haliç Üniversitesi	Var ☐ Yok ☐	Evet ☒ Hayır ☐	
Dr.Öğr.Üyesi Jülide EDİRNE ERDİNÇ	Mimarlık Bölümü	Haliç Üniversitesi	Var ☒ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Dr.Öğr.Üyesi Erçin AYHAN	Yabancı Diller Bölümü	Haliç Üniversitesi	Var ☐ Yok ☐	Evet ☒ Hayır ☐	

8. KAYNAKLAR

- Akkar, Z. M. (2006).** Kentsel dönüşüm üzerine Batı'daki kavramlar, tanımlar, süreçler ve Türkiye. *Planlama*, 2, 29-38.
- Akın, C. T. (2001).** *Doğal çevre etmenlerine bağlı olarak, yerleşme ve bina ölçeğinde iklimle dengeli konut tasarım denetleme modeli.* Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aksu, C., & Aktuğ, E. (2011).** Güney Ege bölgesi termal turizm araştırması. *Güney Ege Kalkınma Ajansı*, 1-42.
- Aktuna, M. (2007).** *Geleneksel mimaride binaların sürdürülebilir tasarım kriterleri bağlamında değerlendirilmesi Antalya Kaleiçi evleri örneği.* Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akyol, A. (2018).** *Termal Oteli Neden, Nasıl Yıkıldı?*, Erişim Adresi: <http://www.yalovamiz.com/makale/termal-oteli-neden-nasil-yikildi-4015/>
- Alsaç, Ü. (1992).** *Türk mimarlığı* (Vol. 57). İletişim yayınları.
- Arel, A. (1982).** *Osmanlı konut geleneğinde tarihsel sorunlar* (No. 11). Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi.
- Asıngil, B. (2016).** Kaynakların korunumunda sürdürülebilir teknolojik yaklaşımlar ve mimari forma etkisi. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Fen Bilimleri Dergisi*, 32(3), 28-39.
- Assaf, S. A., & Al-Hejji, S. (2006).** Causes of delay in large construction projects. *International journal of project management*, 24(4), 349-357.
- Balcıoğlu, A. (2013).** *Geleneksel ve Modern Bağ Evi Örneklerinin Soğutma Enerjisi Korunumunda Etkili Olan Tasarım Değişkenleri Açısından Değerlendirilmesi* (Doctoral dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Ballard, G., & Howell, G. (1998).** Shielding production: essential step in production control. *Journal of Construction Engineering and management*, 124(1), 11-17.

- Basa, İ.** (2015). Kentsel Hafızanın Sürdürülebilirliği: Bir Mimarlık Stüdyosu Deneyimi. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(15), 27-42.
- Başkaya, Z.** (2015). Coğrafi etmenler ve termal turizm potansiyeli açısından Çermik (Diyarbakır) kaplıcalarının değerlendirilmesi. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(6), 307-340.
- Baumgärtner, S., & Quaas, M.** (2010). What is sustainability economics?. *Ecological Economics*, 69(3), 445-450.
- Bektaş, C.** (2018). *Türk Evi*, İstanbul: YEM Yayın.
- BM Küresel İlkeler Sözleşmesi Tedarik Zinciri Sürdürülebilirliği Rehberi** (2011). "Tedarik Zinciri Sürdürülebilirliği Sürekli İyileştirme için Pratik Rehberi.
- Cengizkan, A.** (2014). "Çerçeve Sunuş", Tarih Yazımında Sivil Mimarlık Çalıştay Notları, Hazırlayan: Nuray Bayraktar, Ankara: VEKAM Yayınları.
- cnnturk.com** (2010). *Türkiye'nin ilk termal butik oteli yeniden açıldı*, Erişim Adresi: <https://www.cnnturk.com/yasam/gezi/turkiyenin-ilk-termal-butik-oteli-yeniden-acildi>
- Çelebi, G.** (2003). Environmental discourse and conceptual framework for sustainable architecture. *Gazi University Journal of Science*, 16(1), 205-216.
- Çiçek, R. ve Avderen, S.** (2013). Sağlık turizmi açısından İç Anadolu Bölgesi'ndeki kaplıca ve termal tesislerin mevcut yapısının ve potansiyelinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2013(2), 25-35.
- Dedeoğlu, N.** (2002). *Ekolojik mimarlık kapsamında konut tasarımlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Deniz, A.** (2019). *Alternatif turizm kapsamında termal turizmin bölgesel kalkınmadaki etkisi: Balçova Agamemnon kaplıcaları* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Deviren, A. S., & Tabb, P. J.** (2014). *The greening of architecture: A critical history and survey of contemporary sustainable architecture and urban design*. Ashgate Publishing, Ltd..
- Dikmen, Ç. B.** (2011). Enerji etkin yapı tasarım ölçütlerinin örneklenmesi. *Politeknik Dergisi*, 14(2), 121-134.
- Dizdar, H.** (2009). *İklimsel tasarım parametreleri açısından geleneksel ve yeni konutların değerlendirilmesi: Diyarbakır örneği* (Doctoral dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Docherty, M., & Szokolay, S. V.** (1999). *Climate Analysis*, The University of Queensland Printery, Brisbane.
- Doğanay, H., & Zaman, S.** (2001). *Türkiye turizm coğrafyası* (Vol. 3). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Doğaner, S.** (2001). *Türkiye turizm coğrafyası*. Çantay kitabevi.
- Duman, İ.** (2019). *Termal turizm işletmelerinde helal uygulamaları ve müşterilerin tercih öncelikleri üzerinde bir araştırma: (Kütahya örneği)* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Durmuş Arsan, Z.** (2008). Türkiye’de sürdürülebilir mimari. *Mimarlık Dergisi*, 340, 21–30.
- Düzenli, H. İ.** (2009). Fiziksel İnşadan Metinsel İnşaya: Türkiye’de Mimarlık Tarihi ve Tarihçiliğinin Serüveni. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (13), 11-50.
- Eyüboğlu, İ. Z.** (2004). *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*, İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Georgiev, G. & Vasileva, M.** (2010). Some problems related to the definitions of balneo, sPA and wellness tourism. *Tourism and Hospitality Management Conference Proceedings*, 902-909.
- Giddens, A.** (2013). *İklim Değişikliği Siyaseti*, çev. Erhan Baltacı, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Gladwin, D.** (2017). *Ecological exile: Spatial injustice and environmental humanities*. Routledge.

- Göçmez, B. D.** (2005). *Jeolojik Faktörlerin Kentsel Planamaya Etkisi: Yalova Termal Yerleşmesi Örneği* (Doctoral dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Göksal, T.** (1998). *Mimaride güneş enerjisi: pasifyöntemler ve fotovoltaik modüllerle aktif uygulama olanakları üzerine bir çalışma*. Anadolu Üniversitesi.
- Görgülü, Z.** (2009). Kentsel dönüşüm ve ülkemiz. *TMMOB İzmir Kent Sempozyumu*, 767, 780.
- Guy, S., & Farmer, G.** (2001). Reinterpreting sustainable architecture: the place of technology. *Journal of Architectural Education*, 54(3), 140-148.
- Harris, J. M.** (2000). Basic principles of sustainable development. *Dimensions of Sustainable Development*, 21-41.
- Hart, S. L.** (1997). Beyond greening: strategies for a sustainable world. *Harvard business review*, 75(1), 66-77.
- Holmberg, J., & Sandbrook, R.** (2019). Sustainable development: what is to be done?. In *Policies for a small planet* (pp. 19-38). Routledge.
- Hopp, & Spearman.** (1996). *Factory Physics*. McGraw-Hill international edition.
- İnanç, T.** (2010). *Geleneksel kırsal mimari kimliğin ekoloji ve sürdürülebilirlik bağlamında değerlendirilmesi Rize Çağlayan Köyü evleri örneği* (Master's thesis, [yy]).
- İnceoğlu, M.** (2013). Sivrihisarda sürdürülebilirlik üzerine üç mimari proje. *Social Sciences*, 8(3), 133-152.
- Kabağaç, S., & Alover, E.** (1995). *Latince/Türkçe Sözlük*. Sosyal Yayınlar.
- Kahraman, N.** (1991). Termal turizm olayı ve yalova kaplıcaları. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 10-12.
- Karademir, N., Sandal, E. K., & Bilinir, Ş.** (2019). Döngüle Kaplıcası (Kahramanmaraş)'nın termal turizm potansiyeli ve sosyo-ekonomik katkıları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 640-670.
- Karagülle, M. Z., & Doğan, M. B.** (2002). *Kaplıca tıbbı ve Türkiye kaplıca rehberi*. Nobel Tıp Kitabevleri.

- Kaya, İ. N.** (2022). *Sivil mimarinin stilize hali: Yalova Termal Oteli*, Erişim Adresi: <https://www.gzt.com/amphtml/arkitekt/sivil-mimarinin-stilize-hali-yalova-termal-oteli-3687081>
- Kayhan, K. S.** (2006). *Sürdürülebilir mimarlığın yarı nemli Marmara ikliminde tasarlanacak temel eğitim binalarında irdelenmesi ve bir yöntem önerisi*. Doktora Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Keleş, R.** (1998). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: İmge Yayınevi.
- Kısa Ovalı, P.** (2009). *Türkiye iklim bölgeleri bağlamında ekolojik tasarım ölçütleri sistematığının oluşturulması-Kayaköy yerleşmesinde örneklenmesi*. Tezi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Kışlalıoğlu, M., & Berkes, F.** (1991). *Çevre ve Ekoloji*, Remzi Kitabevi, 4. Basım, İstanbul.
- Kibert, C. J.** (2016). *Sustainable construction: green building design and delivery*. John Wiley & Sons.
- Kilerci, İ.** (2003). *Kaplıca Yapılarının Mekan Özellikleri, Balçova-Gönen-Yalova Örnekleri*, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Bölümü Bina Bilgisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Kim J. J., & Rigdon, B.** (1998). *Sustainable architecture module: introduction to sustainable design*. National Pollution Prevention Center for Higher Education.
- Kincaid, D.** (2003). *Adapting buildings for changing uses: Guidelines for change of use refurbishment*. Routledge.
- Kozak, N., Kozak, M. A. ve Kozak, M.** (2008). *Genel turizm: İlkeler-kavramlar*. (5. Baskı), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kuşat, N.** (2012). Sürdürülebilir işletmeler için kurumsal sürdürülebilirlik ve içsel unsurları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 227-242.
- Langer, E. H.** (1998). Solararchitektur im Wandel, DBZ- Deutsche bauzeitschrift, Bertelsmann fachzeitschriften, 663, 93.
- Lányi, E.** (2007). The basic principles of sustainable architecture. *Periodica Polytechnica Architecture*, 38(2), 79-81.

- Lear, L. J.** (1993). Rachel Carson's Silent Spring. *Environmental history review*, 17(2), 23-48.
- Madge, P.** (1993). Design, ecology, technology: A historiographical review. *Journal of Design History*, 6(3), 149-166.
- Madge, P.** (1997). Ecological design: a new critique. *Design issues*, 13(2), 44-54.
- Meadows, D. H., Meadows, D. H., Randers, J., & Behrens III, W. W.** (1972). The limits to growth: a report to the club of Rome (1972). *Google Scholar*, 91, 2.
- Mutlu, B.** (2001). *Mimarlık Tarihi. Ders notları I.* Mimarlık Vakfı Enstitüsü Yayınları.
- Nemli, E.** (2004). Sürdürülebilir kalkınma: Şirketlerin çevresel ve sosyal yaklaşımları. Ankara: Filiz Kitabevi.
- Oliver, P.** (2002). Gereksinim ve süreklilik. Çeviri: T. Selin Tağmat, *Mimarlık Dergisi*, 304, 33-34.
- Ölçer, E. Ö.** (2017). İnsanlar, Gezegen ve Refah İçin Bir Eylem Planı: Somut Olmayan Kültürel Miras ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine Eleştirel Yaklaşım. *Milli Folklor Dergisi*, 15(116), 18-32.
- Özçağ, M., & Hotunluoğlu, H.** (2015). Kalkınma anlayışında yeni bir boyut: Yeşil ekonomi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 303-324.
- Özdemir, B. B.** (2005). Sürdürülebilir Çevre İçin Binaların Enerji Etkin Pasif Sistemler Olarak Tasarlanması,(Energy efficient building design as passive systems for a sustainable environment)[thesis]. *Istanbul: Istanbul Technical University, Graduate School of Engineering and Sciences.*
- Özer, B.** (2004), “Kültür, sanat, mimarlık”, İstanbul: Yapı Yayın.
- Peşkircioğlu, N.** (2016). 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri: Küresel Verimlilik Hareketine Doğru. *Anahtar Dergisi*, 22(335), 4-9.
- Polat, E., Eren, M. V., & Aydın, H. İ.** (2017). Sürdürülebilir Kalkınmada İklim Değişikliğinin Sağlık Üzerindeki Etkisinin Ampirik Analizi. *Küresel Isınma İklim Değişikliği ve Sosyo-Ekonomik Özellikleri içinde*,(Edt. Hayriye Atik), Nobel Yay. Ankara.

- Püsküllüoğlu, A.** (2012). Türkçe Sözlük, Arkadaş Yayınları, 1. b.
- Rapoport, A.** (2000). Theory, culture and housing. *Housing, theory and society*, 17(4), 145-165.
- Roaf, S.** (2001). *Ecohouse: A Design Guide*, Architectural Press, Oxford.
- Sassi, P.** (2006). *Strategies for sustainable architecture*. Taylor & Francis.
- Sev, A.** (2009). *Sürdürülebilir Mimarlık*. İstanbul: Yem Yayınları.
- Steele, J.** (1997). Sustainable architecture: principles, paradigms, and case studies. *(No Title)*.
- Sümerkan, M. R.** (1989). Gelenekselden Betonarmeye Trabzon Kırsal Mimarlığı. *Mimarlık Dergisi*, 234(2), 82-86.
- Tanju, B., & Tanyeli, U.** (2009). *Sedad Hakkı Eldem: Retrospektif. II.* Osmanlı bankası Arşiv ve araştırma merkezi.
- Tanyeli, U.** (1996). Klasik Dönem Osmanlı Metropolünde Konutun “Reel” Tarihi: Bir Standart Saptama Denemesi. *Prof. Doğan Kuban’a Armağan*, 57-64.
- Tanyeli, U.** (2001). *Sedad Hakkı Eldem*. İstanbul: Boyut Kitapları.
- Tapan, M.** (2007). *Soru ve Cevaplarla Koruma*, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi.
- Tayla, H.** (1991). Türk Evlerinin Belgelenmesi. *Türk Halk Mimarisi Sempozyumu Bildirileri*, 201-204.
- The United Nations [UN].** (2015). Transforming Our World: The 2030 Agenda For Sustainable Development. *United Nations Sustainable Development Summit*. New York: United Nations Publication. A/RES/70/1.
- Tönük, S.** (2001). *Bina Tasarımında Ekoloji*, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi.
- Tutulmaz, O.** (2012). Sürdürülebilir Kalkınma: Sürdürülebilirlik için Bir Çözüm Vizyonu. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 11(3).
- Uysal, Y.** (2002). Uluslararası Platformda Çevre. *Mimar.ist Dergisi*, 6, 44-46.
- Ünal, S. S.** (2019). *Denizlinin bir destinasyon olarak pazarlanmasında termal turizm kaynaklarının bilinirliği: Üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma*

(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

yalovamiz.com (2005). *Termal Otel Neden Yıkıldı Tartışması?*, Erişim Adresi: <http://www.yalovamiz.com/termal-otel-neden-yikildi-tartismasi--n2404/>

Yılmaz, Z., Lewis, O., Ok, V., Oral, G. K., Yener, A., & Manioğlu, G. (2006). Türkiye ve İrlanda'daki Binaların Enerji Etkin Tasarım ve Yapımı İçin Sürdürülebilirlik Stratejileri. *Project Result Report*, 2, 30657.

Zengin, B. ve Eker. N. (2016). Sakarya ili termal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 165-181.

ÖZGEÇMİŞ

İlkokul, ortaokul ve liseyi Yalova’da okudu. 2009 yılı Şubat ayında Haliç Üniversitesi Mimarlık bölümünden mezun oldu.

2009 yılından beri serbest mimar olarak çalışıyor.

